

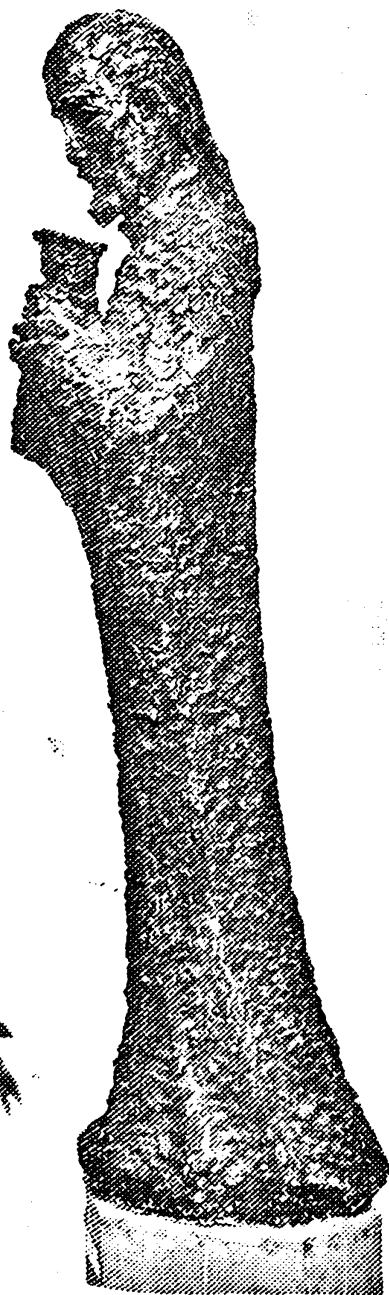
"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Θ'	ΤΕΥΧ. 65	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1982	Γραφεία: Όδος Μαυρομυγάλη 7—Τ. 143 Τηλ. 36.21.651 — 65.11.669
---------	-------------	------------------	--

ΑΝΘΙΜΟΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
(1768—1847)

ΑΘΗΝΑ 1982

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπερχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ακαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΙΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό υπό Ισπανίων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πύσης Ελλάδος;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΛΑΣ
Στρατηγός

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,,
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΘΗΝΑΙ, δόδος Μαυρομιχάλη 7
Τ. 143 — Τηλ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με τὸ Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Ἀττικῆς - Τερψιθέας 64
Τηλ. 65.11.669

Τυπογραφείον:

Γ. ΜΠΡΟΥΖΙΩΤΗΣ — Γ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ
Κωλέττη 4 — Τηλ. 36.03.820

Τυπώνεται σὲ 3.000 ἀντίτυπα καὶ ἀποστέλλεται στὰ Μέλη καὶ τοὺς Ἀκροατὰς ἀντὶ δρ. 10.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
Πρόσκληση σὲ ὁμιλία	1
Στέφανος Παπαδόπουλος - Βιογραφικά	
Ἄομιλητῆ	2
Ἐκτάκτου Συνεργάτη. Ἡ ἀναδιάρθρωση τοῦ χώρου τῆς Ἠπείρου καὶ κάποιες παράμετροι Βορειοηπειρωτῶν	3
Παντελεῆμονα Κοτόκου - Μητροπολίτη Ἀργυροκάστρου. Προκήρυξη γιὰ τὴν Ἐπέτειο τῆς Ἀὐτονομίας	9
Χρονικὸ Ἀνακηρύξεως Ἀὐτονομίας Βορείας Ἠπείρου	12
Στὰ Ἠπειρωτικὰ Ἐλευθέρια (1913)	14
Φώτη Πέτσα. Ἄγγελος Παπακώστα;	18
Γιάννη Σαραλῆ. Στὸν Ἄγγ. Παπακώστα	19
Τῆς Συντάξεως. Ἠπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση — Μιλτιάδης Οἰκονομίδης. Εἰρήνη Χαριάτη - Πραμαντιώτη, Μηνᾶς Στράτης	28
Ἄλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Χρ. Χρηστοβασίλης	28
Τῆς Συντάξεως. Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση	33

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Εἰρήνης Χαριάτη - Πραμαντιώτη.

Ἄνθιμος Παπαδόπουλος. (Βλ. σελ. 27)

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Θ'

ΤΕΥΧ.
65

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1982

Γραφεία: 'Οδός Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143
Τηλ. 36.21.651 — 65.11.669

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΡΑΣΜΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΔΡΥΣΙΣ 1906 · ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ 1934

ΕΙΣΔΟΧΗ "ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ", 1976

ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7 · ΑΘΗΝΑΙ Τ. 143

ΤΗΛ. 3621.651 · 6511.669

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὀργανώνει τὴν 31ην Μαρτίου 1982, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 7.30' μ.μ. εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας Ἐλευθ. Βενιζέλου 22—Ὁμήρου, τὴν πέμπτην κατὰ σειράν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1981—82.

Κατ' αὐτὴν μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου, θὰ ὀμιλήσῃ ὁ κ. Στέφανος Παπαδόπουλος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, στὴν ἔδρα Ἱστορίας Νεωτέρων Χρόνων μὲ θέμα :

«Ἡ Ἡπειρος στὶς παραμονές τοῦ Βερολινείου Συνεδρίου».

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ τιμήσετε τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν μὲ τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Στέφανος Παπαδόπουλος

Γεννήθηκε τὸ 1929 στὴ Ρητινή Κατερίνης, ἔγγαμος καὶ πατέρας δύο τέκνων. Σπούδασε ἱστορία καὶ ἀρχαιολογία στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ τὸ 1962 ἀναγορεύθηκε διδάκτωρ τῆς ἴδιας Σχολῆς. Ὡς ὑπότροφος τοῦ Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφῶν, συμπλήρωσε τὸ 1964—1965 τὶς σπουδές του στὴν ECOLE PRATIQUE DES HAUTES ETUDES στὸ Παρίσι, ὅπου παρακολούθησε μαθήματα εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας καὶ ἱστορικῆς γεωγραφίας. Ὑπηρέτησε ὡς βοηθὸς στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1956—1965) καὶ ὡς ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν καὶ τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἰίου (1962—1965). Τὸ 1966 διορίστηκε ἐπὶ συμβάσει καθηγητῆς στὴν ἔδρα τῆς Ἱστορίας τῶν Νεωτέρων Χρόνων τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων καὶ τὸ 1968 ἐξελέγη τακτικὸς καθηγητῆς τῆς ἴδιας ἔδρας.

Κατὰ τὰ ἔτη 1970—1973 διετέλεσε κοσμητὴς τῆς Σχολῆς καὶ μέλος τῆς πρώτης Συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων. Ἐπίσης, ἐξελέγη τακτικὸς συγκλητικὸς τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου γιὰ τὰ ἔτη 1974—1975 καὶ 1976—1977, καὶ διετέλεσε Ἀντιπρόεδρος (1977—1978) καὶ

Πρόεδρος (1978—1979) τοῦ ἴδιου Ἰδρύματος.

Κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1973—1974 πῆγε στὶς Η.Π.Α. ὡς ὑπότροφος τοῦ Ἰδρύματος FULBRIGHT καὶ ἐπὶ ἐκτάμηνο ἐπισκέφθηκε πολλὰ μεγάλα ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια καὶ ἐρευνητικὰ κέντρα. Εἶναι μέλος διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν, τῶν Διοικητικῶν Συμβουλῶν τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἰίου καὶ τοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου Ἐπιστημονικῆς Ἐρεῦνης καὶ Ἀναπτύξεως, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς Σπουδῶν Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, καθὼς καὶ μέλος τῶν ἐκδοτικῶν ἐπιτροπῶν καὶ περιοδικῶν «BALKAN STUDIES» καὶ «CYRILLOMETHODIANUM». Ἐχει πάρει μέρος σὲ πολλὰ ἐπιστημονικὰ συνέδρια καὶ ἔχει δημοσιεύσει περισσότερες ἀπὸ 70 ἐπιστημονικὲς ἐργασίες (βιβλία, ἀρθρα, βιβλιοκρισίες κλπ.), ποὺ ἀναφέρονται στὴ νεώτερη ἑλληνικὴ ἱστορία, στὶς σχέσεις Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης, καθὼς καὶ στὴ βαλκανικὴ ἱστορία.

Ἡ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ καὶ κάποιες παράμετροι Βορειοηπειρωτῶν

ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ ΜΑΣ

Στὰ τέλη τοῦ περασμένου Νοεμβρίου, ὁ καθηγητὴς τῆς Πειραματικῆς Φυσιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἰωαννίνων κ. Γ. Καλλιστρατος, ἀπὸ τοῦ θήματος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (ὡς προσκαλεσμένος τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας») ἀνέπτυξε, μπροστὰ σὲ πολυπληθὲς ἀκροατήριον, τὶς ὑφιστάμενες τώρα, μὲ τὴν ραγδαία ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ πρόοδο, δυνατότητες εὐρείας ἀνάπτυξης τοῦ χώρου τῆς Ἡπείρου, ὡς καὶ ἄλλων ὑποβαθμισμένων, ὡς αὕτη, περιοχῶν τῆς χώρας μας.

Ὁ ἐξαιρετικὸς αὐτὸς ἐπιστήμων, τέκνον τοῦ αἰγυπτιώτη ἑλληνισμοῦ, ἐξέπληξε μὲ τὶς θεμελιωμένες ἐπιστημονικὲς του προτάσεις, οἱ ὁποῖες, κατὰ τὴν παρούσα περίοδον καὶ κατὰ ἓνα μικρὸν, ὄχι δὲ ἀσημαντὸν μέρος, ἔχουν ἤδη ὑλοποιηθεῖ στὰ Γιάννενα. Ἐκεῖνο ποῦ προσδοκᾶται πλέον σταθερὰ, εἶναι ἡ συνδρομὴ τῆς Πολιτείας, σὲ πρῶτον πλάνον μὲ τὴν ἔνταξιν, ἀπὸ τώρα, στὸ εὐρύτερον πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, τοῦ μεγάλου ἔργου ἀνάπτυξης τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς Ἡπείρου, ποῦ,

κατὰ τὸ πλεῖστον, παραμένουν ἀνεκμετάλλευτες.

Θ' ἀντιταχθεῖ πιθανῶς τὸ μέγεθος τῆς δαπάνης. Ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὸ ὑπάρχει ἀνταπάντησις, ὅτι δηλαδὴ οἱ μονάδες τοῦ στρατοῦ ποῦ παραμένουν στὴν περιοχὴν, μὲ τὸ προσωπικὸν τους μποροῦν ν' ἀντικαταστήσουν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ποῦ, ὑπὸ ἄλλες συνθήκας, θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθεῖ. Ἀλλὰ καὶ ὁ μηχανολογικὸς καὶ γενικότερος τεχνικὸς ἐξοπλισμὸς αὐτῶν τῶν μονάδων (κυρίως Μ.Ο.Μ.Α.) ἐπιτρέπουν τελειότερη καὶ φθηνότερη ἐργασία ἀπὸ τὸν ὁποιοδήποτε εἰδικευμένον ἐργολάβον. Ἄλλως τε καὶ τὸ νομικὸν πλαίσιον τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων (νόμοι 2212)1952 καὶ 2957)1954) ἐπιτρέπει τὴν παραπάνω μεθόδευσιν, ἀφοῦ οἱ σχετικὲς πιστώσεις τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων γιὰ τὸ ἔργο (ποῦ θὰ κλιμακωθεῖ σὲ δύο ἢ τρεῖς χρήσεις) εὐχερέστατα μεταφέρονται στὸν προϋπολογισμὸν δαπανῶν τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου Στρατοῦ γιὰ τὰ Μ.Ο.Μ.Α.

Οἱ κύριοι στόχοι, ποῦ προσδιορίστηκαν ἀπὸ τὸν καθηγητὴν κ. Γ.

Καλλίστρατο, άφοροϋν (διά θρα-
χέων):

— Τήν αναδιάρθρωση του προ-
γράμματος γεωργικής ανάπτυξης
του ήπειρωτικού χώρου, με ειδικώ-
τερη έμφαση την δενδροκαλλιέρ-
γεια σ' όλο το χώρο της Ήπειρου.
Βάση, γι' αυτή τή δενδροκαλλιέρ-
γεια, άποτελοϋν οί έπιτυχίες του
Ίσραήλ στον τωρινό του χώρο, κα-
θώς και τά άπό την Άφρική και άλ-
λαχοϋ προσκομισθέντα (πρωτόγνω-
ρα για έμας) είδικά είδη δένδρων
και φυτών, που έχουν προσαρμογή
στο θραχώδες και όρεινό έδαφος
της Ήπειρου. Σχετικά φυτεύματα
έπεδείχτηκαν τόσο άπό τά Γιάννε-
να, όπου και εύδοκίμησαν, όπως
και σ' άλλες νησιωτικές περιοχές
της χώρας μας, μ' έδαφολογική σύ-
σταση σαν της Ήπειρου.

— Τήν ίδρυση κέντρου βιολογικών
έρευνών στο Πανεπιστήμιο των Ίω-
αννίνων, με σκοπό τον τομέα της
φυσιολογίας διατροφής.

— Τήν άποτροπή μολύνσεων του
περιβάλλοντος και την όπωσδήποτε
διάσωση, άπό πλευράς καθαριό-
τητος, των ποταμιών μας του ήπει-
ρωτικού χώρου.

— Τήν αξιοποίηση της Λίμνης των
Ίωαννίνων, με ανάπτυξη σ' αυτήν
διαφόρων ειδών όστράκων και άλ-
λων, όπως επίσης κυπρίνων, καρ-
αβίδων, χελιών κλπ.

— Τήν, ως έκ των παραπάνω, αύ-
ξηση του εισοδήματος, τόσο των κα-
τοίκων του χώρου της Ήπειρου, ό-
σο και γενικώτερα του έλληνικού
πληθυσμοϋ στον εύρύτερο νησιωτι-
κό χώρο.

Αυτές λοιπόν οί προτάσεις, που
και αναλυτικά αναπτύχθηκαν άπ'
τον κ. καθηγητή, κίνησαν πράγματι
το ενδιαφέρον, λόγω και της έπι-
τυχίας που είχαν οί δενδροκαλλιέρ-
γεις, άπό κατάλληλα έξ Άφρικής
φυτά, μεταφερθέντα σε διάφορες
νησιωτικές μας περιοχές, στίς ό-
ποιες συντρέχουν άνάλογες με την
Ήπειρο έδαφολογικές συνθήκες.

Όλόκληρη ή Ήπειρος ύπηρε-
κομμάτι του άπό αίωνων άδιαμφι-
σθητήτου έλληνικού χώρου, ιστορι-
κά δε και γεωγραφικά πρέπει να
ύπολογίζεται ένιαία, μαζί δηλ. με
το ύπόδουλο τμήμα της. Αυτό το έ-
νιαίο κομμάτι, άπό άποψη τόσο γε-
γραφική όσο και οίκονομική, πα-
ρουσιάζει ιδιοτυπίες, οί όποιες το
διαχωρίζουν άπό τον περιβάλλοντα
λοιπό χώρο και του άποδίδουν ξε-
χωριστή οίκονομική συγκρότηση
και συνοχή, όπως και ένότητα. Ή,
μετά τους βαλκανικούς πολέμους,
άπόσπαση του βορείου μέρους της
Ήπειρου προκάλεσε γεωγραφική
και οίκονομική κατάτμηση της ό-
λης περιοχής και έκτοτε (ός μη το
άποκρύψουμε) την οίκονομική της
άποσύνθεση.

Έτσι, οί κάτοικοι του έλληνικό-
τατου αυτού ένιαίου χώρου της Ή-
πειρου μας έπλήρωσαν και πληρώ-
νουν τά όλέθρια άποτελέσματα του
τεμαχισμού τον όποιον προέκριναν
οί ήγέτες των νικητριών χωρών με
το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πο-
λέμου. Αυτό τον τεμαχισμό του έ-
νιαίου έλληνικού χώρου της Ήπει-
ρου τον επανεπικύρωσαν ούσιαστι-
κά στη Διάσκεψη της Ειρήνης και

ἐκεῖνοι πού ἠγήθησαν τοῦ συνασπισμοῦ τῶν χωρῶν κατὰ τοῦ Ἄξονος, στοῦ Β΄ Παγκ. Πόλεμο. Ἡ πραγματώση τοῦ ἀρχικοῦ τεμαχισμοῦ στοὺς βαλκανικοὺς πολέμους συντελέστηκε παρά τις ἔντονες προσπάθειες, γιὰ τὴν ἐνότητα στον ἑλληνικὸ χῶρο τῆς Ἡπείρου, τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, αὐτοῦ τὸν ὁποῖο ἀναθυμόμαστε σὲ κάθε κρίσιμη καμπὴ τῶν ἐθνικῶν μας θεμάτων, εἴτε αὐτὰ λέγονται «κυπριακό», εἴτε σχέσεις μὲ τοὺς γείτονες (ἀνατολικοὺς ἢ θόρειους), εἴτε, ὅπως στὶς τωρινὲς μέρες, ἀναφέρονται στοῦ πολὺπλευροῦ θέματος τῆς ἐσωτερικῆς ἀναδιοργάνωσης τῆς χώρας μας.

Ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος ἀπὸ χρόνια τώρα, τόσο ἀπὸ διπλωματικῆς, ὅσο καὶ ἀπὸ διοικητικῆς πλευρᾶς, εἶναι σχετικὰ μὲ τὴν Ἡπειρο καὶ τοὺς Ἡπειρώτες, δύο φλέγοντα θέματα, πού ὅλοι διερωτῶνται ἂν καὶ πότε θὰ λυθοῦν.

Τὸ πρῶτο θέμα εἶναι οἱ περιορισμοὶ πού προκύπτουν ἢ πού μερικὲς φορές φαίνονται, κατὰ τὸ δοκοῦν ἐνίων νὰ προκύπτουν, στὴν ἐγκατάσταση τῶν βορειοηπειρωτῶν σὲ περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος καὶ στὴν ἐκδήλωση τῆς οικονομικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς τῶν δραστηριότητος. Τὸ δεύτερο εἶναι τὸ παγίως καὶ ἀπὸ τέσσαρες καὶ πλέον δεκαετηρίδες ἄλυτο θέμα τῆς τύχης τῶν «ἐχθρικῶν» καὶ (δῆθεν) ἄλβανικῶν στὴν Ἑλλάδα περιουσιῶν, τὸ ὁποῖο θέμα συνάπτεται μὲ τις ἀπαιτήσεις τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τῆς γείτονος χώρας Ἀλβανίας, ἀπὸ τις ζημιές

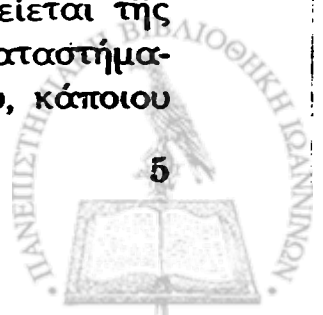
πού ἡ χώρα μας ὑπέστη στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο καὶ εὐθὺς μὲ τὴν, κατ' Ὀκτώβριο 1940, εἰσβολὴν στὴν Ἑλλάδα τῶν ἰταλο-ἄλβανικῶν στρατευμάτων. Ἐνδιαφέρον ἰδιαίτερο παρουσιάζουν καὶ οἱ δύο περιπτώσεις, μιὰ καὶ δὲν θρίσκεται, ὅπως φαίνεται, ὁ ἀναζητούμενος μίτος τῆς Ἀριάδνης.

Ἀξίζει ὅμως τὸν κόπο, καὶ γιὰ τὰ δυὸ αὐτά, μιὰ κάποια βραχύλογη τοποθέτηση καὶ ἀνασκόπηση.

Ἐγκατάσταση Βορειοηπειρωτῶν

Ἀπὸ τις περισσότερες ἐπὶ χρόνια διαμαρτυρίες, ὑπομνήματα, παράπονα κλπ., ἃς περιορισθοῦμε σὲ καίρια σημεῖα δύο κειμένων τὰ ὁποῖα εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος σὲ δύο ἡμερίδες καὶ δὴ: τὸ πρῶτο στοῦ «Βορειοηπειρωτικὸ Ἑλληνισμὸ» (φύλλο 24 τοῦ Ἰουνίου — Ἰουλίου 1981) καὶ τὸ δεύτερο στοῦ «Ἡπειρωτικὸ Μέλλον» τῆς 9.1.1982. Ἔτσι :

— Στὴ Ρόδο, ἐκεῖ ἐγκατεστημένοι Ἕλληνες Βορειοηπειρῶται καὶ τὰ παιδιά τους (γεννημένα στὴ Ρόδο), δὲν μποροῦν ν' ἀποκτήσουν ἀκίνητη περιουσία, ἐξαιρέσει ἐνὸς μόνον διαμερίσματος, μέσα ὅμως στὴν πόλη τῆς Ρόδου. Ἐξοχικὸ σπιτι ἢ οἰκόπεδο στὰ πέριξ τῆς Ρόδου καὶ γιὰ γεωργικὴ καλλιέργεια πού προσιδιάζει στον ἐνδιαφερόμενο Βορειοηπειρῶτη, δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀποκτηθεῖ κατὰ κυριότητα. Ὁ αὐτὸς Βορειοηπειρῶτης ἀποκλείεται τῆς ἀγορᾶς στὴ Ρόδο ἐνὸς καταστήματος ἢ, γιὰ τὰ παιδιά του, κάποιου

διαμερίσματος. Τὸ πράγμα μπλέκει ἀκατανόητα περαιτέρω ὅταν ὁ Βορειοηπειρώτης ἔχει παιδιά μὲ (ἐλληνικῆς ὑπηκοότητας) Ροδίτισσα (ἐδῶ ἀδυναμία μεταβιβάσεως στὰ παιδιά, λόγω προικὸς κλπ., τῆς περιουσίας, μερικῶν ἢ ὀλικῶν, τῆς Ροδίτισσας συζύγου).

Στὴ Ρόδο πάλι, ὁ Βορειοηπειρώτης καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειάς του ἀποκλείονται ἀπὸ κάθε δυνατότητα ν' ἀσκήσουν ἐπιχείρηση ξενοδοχειακὴ ἢ νὰ δουλέψουν «μπανγκαλόους» κλπ. καὶ πολὺ περισσότερο ν' ἀποκτήσουν κυριότητα σὲ τέτοιους τομεῖς. Βέβαια, στὴ Ρόδο καὶ ὅπου-δήποτε ἄλλοῦ χωρὶς κανένα ὄμοιο κώλυμα λόγω ἀλλοδαπῆς ὑπηκοότητας, ἀποκτᾶ εὐχερέστατα ἐμπράγματα δικαιώματα καὶ κυριότητα ἐπὶ ἐλληνικῆς πάντοτε γῆς ὅποιοσδήποτε Βέλγος, Γερμανὸς ἢ Ἴταλὸς κλπ.

—“Ἄλλο παρατράγουδο μὲ τοὺς, ἐκ Β. Ἡπείρου ἀπὸ τὸ 1940, ἐγκατεστημένους γεωργοὺς πρόσφυγες, στὸ χωριὸ Ρίζιανη τῆς Θεσπρωτίας. Δεκαετηρίδες τώρα, μόνιμα ἐγκατεστημένοι ἐκεῖ οἱ συμπαθέστατοι αὐτοὶ καὶ ἐργατικότεστοι ἀγρότες, εἶδαν τὰ παιδιά τους, ἢ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ, νὰ σταδιοδρομοῦν εὐδόκιμα στὴν Β. Ἀμερικὴ, καὶ ἀλλαχοῦ στὶς μεγάλες χῶρες, ἀπὸ τὰ ἐμβάσματα τῶν ὁποίων (καὶ ἀπὸ δάνεια χορηγούμενα ἐδῶ στοὺς συγκεντροῦντες προϋποθέσεις) ἔθεσαν ὑπὸ κάποια, ἀνθρώπινη καὶ πολιτισμένη, σκέπη τὴν κεφαλὴ αὐτῶν καὶ τῆς οἰκογενείας των. Καὶ ἔδοξε τὸ ἀκόλουθο στὴ Νομαρχία Θεσπρωτίας

καὶ τὶς Ἀρχές τῆς Ἡγουμένησας: αὐτοὶ οἱ ἀγρότες, πρόσφυγες, Βορειοηπειρώτες τῆς Ρίζιανης τῆς Θεσπρωτίας λογίζονται ὡς «τίποτα» (θάσει τοῦ νόμου 3200) 1955 περὶ Διοικητικῆς Ἀποκεντρώσεως), τὰ δὲ παιδιά τους στεροῦνται τοῦ δικαίωματος νὰ γίνουν κληρονόμοι τοῦ γεωργικοῦ κλήρου καὶ τῶν σπιτιῶν ποὺ τὰ ἔκτισαν μὲ ἰδρῶτα καὶ κόπους, χωρὶς νὰ ὑποψιαστοῦν ὅτι, κάποτε κάποιος ἀπ' τὴν Πολιτεία, θὰ τοὺς ἀμφισβητοῦσε αὐτὸ τὸ δικαίωμά τους.

Οἱ Βορειοηπειρώτες, οἱ τώρα τύποις Ἀλβανοὶ ὑπήκοοι, “Ἕλληνες ὁμῶς καὶ πάντα “Ἕλληνες (στὴν ψυχὴ, τὸ γένος καὶ τὸ φρόνημα) βρίσκονται στὴ Μητέρα Πατρίδα, εἴτε ἀπὸ τὴν περίοδο τῶν βαλκανικῶν (ἢ καὶ πρότερα) πολέμων καὶ μετέπειτα, εἴτε ἔχουν φθάσει, διωκόμενοι, κατὰ τὴ διάρκειά τῆς γερμανο-ἰταλικῆς ἐδῶ κατοχῆς (1941—45), ἀκόμη δὲ γιὰ ἀρκετοὺς καὶ μετὰ τὸ 1945. Ἡ ταύτιση, νομικὴ ἔστω, αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων μὲ ἀλλοδαποὺς (Ἀλβανοὺς) ἄς μὴ τὸ κρύβουμε, εἶναι ἀποτέλεσμα ἀγνοίας τόσο τῶν ἱστορικῶν ἐξελίξεων, ὅσο καὶ τῆς κειμένης ἐλληνικῆς νομοθεσίας, ἢ ὁποία, σχεδὸν σὲ ὅλα, μὲ συγκεκριμένες διατάξεις καθιστᾶ ἀπόλυτα ἰσότιμο τὸν ἐδῶ Βορειοηπειρώτη μὲ κάθε λοιπὸ “Ἕλληνα.*

“Ὅταν ὁμῶς μὲ ἄλλες, διοικητι-

* Σημείωση: Ν.Δ. 3832) 1958 (ΦΕΚ: 128) 1958, τεῦχος Α), μὲ τὸ ὁποῖο κυρώθηκε ἡ ὑπ' ἀριθ. 195) 16.12.1951 Πράξις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ποὺ ὁρίζει ὅτι: «κατὰ παρέκκλισιν τῶν νενο-

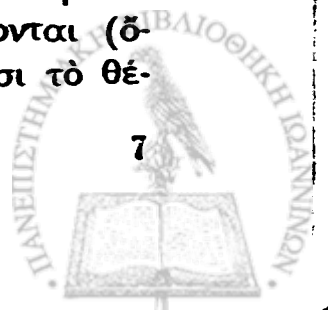
κῆς φύσεως διατάξεις καταντᾶ ὁ Βορειοηπειρώτης, πού θρίσκειται ἀπὸ χρόνια ἐδῶ, νὰ λογίζεται ὡς Ἄλθανὸς ἢ ὡς ἀκαθόριστος ὑπηκοότητος, τότε ξεκινᾶ τὸ κομποσχοίνι τῶν διαφόρων περιορισμῶν. Οἱ ἐπιπτώσεις στὸν τομέα τῶν ἐπενδύσεων, τίς ὁποῖες ἐπενδύσεις κάθῃ ἑλληνικὴ κυβέρνηση ἐπιδιώκει μὲ εἰσαγωγὴ κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ (καὶ πρὸς συναλλαγματοκῶ ὄφελος τῆς χώρας), ἐξαφανίζονται κάθε ἐνδιαφέρον ὅταν ἡ εἰσαγωγὴ γίνεται ἀπὸ Βορειοηπειρώτες τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ χρηματοδοτοῦν ἀναπτυξιακὸ ἔργο κάπως κοντὰ στὴν ἰδιαίτερη ὑπόδουλη πατρίδα τους, ἐγγὺς τῶν συνόρων. Τοῦτο ὅταν, κ.χ. συντρέχουν ἰδιαίτεροι ὄροι, λόγῳ ἐδαφικῶν προϋποθέσεων (γεωργικὲς βιομηχανίες), ἢ ὑπαρξῆς ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς τὸν χῶρον (βιομηχανία τοῦ α ἢ β εἶδους) κλπ. Τότε οἱ Ἄρχες τονίζονται στὸν ἐνδιαφερόμενο: στόπ, διότι εἶσαι ἀλλοδαπός, ἄρα μειωμένης ἐμπιστοσύνης, σὲ σύγκριση μὲ τὸν ντόπιον, μιά καὶ ὁ νόμος ἐπιδιώκει ν' ἀποτρέψει τὴν ἐγκατάσταση στὴ Θεσπρωτία, τὴ Ρόδο (καὶ ἄλλαχού σὲ παραμεθόρια περιοχή) ἀλλοδαπῶν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεσθε καὶ οἱ Βορειοηπειρώται!

μισμένων, ἐπιτρέπεται ὁ διορισμὸς εἰς δημοσίας θέσεις καὶ θέσεις ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου, Βορειοηπειρωτῶν, ἀνεὺ τῆς προσκομίσεως πιστοποιητικοῦ ἑλληνικῆς ἰθαγενείας, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θ' ἀποδεικνύεται ὅλλοθεν ἢ ἰδιότητος τῶν ἐν λόγῳ Βορειοηπειρωτῶν, ὡς Ἑλλήνων τὸ γένος καὶ τὴν συνείδησιν».

Βάναυση ἀπόλυτα αὐτὴ ἡ μεταχείριση, πού ἂν ζοῦσε ὁ Ἑλευθέριος Βενιζέλος ἀναμφισβήτητᾶ θὰ ταύτιζε αὐτοὺς τοὺς Βορειοηπειρώτες καὶ κάθε Βορειοηπειρώτη, μὲ τοὺς Ποντίους. Αὐτοὺς τοὺς Ποντίους ὁ Μεγάλος Κρῆς ἔκρινε ἀναγκαῖο, μετὰ τὸ 1922 νὰ τοὺς τάξει φύλακες τῶν ἑλληνικῶν συνόρων, στὴ Μακεδονία — κυρίως καὶ ἄλλαχού. Κάπως ἔτσι, μερικὸς αἰῶνες προγενέστερα, ἐπᾶνδρωναν τὰ σύνορά τους (κατὰ «θέματα») οἱ Βυζαντινοί, πρὸς προφύλαξη ἀπὸ τίς ἀσιατικὲς καὶ λοιπὲς ὀρδές. Ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἑλευθερίου Βενιζέλου μετὰ τὴν ἐπέκταση τοῦ Κράτους, ὡς ἐκ τῶν βαλκανικῶν πολέμων, καὶ τὴν ἀνάγκη ἀπελευθερώσεως τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν, ἀπέβλεψε στὴ δημιουργία συνθηκῶν διασφαλίσεως τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν.

Ἔτσι, οἱ στέρεες βάσεις τῆς νομοθεσίας γιὰ τὴν ἐγκατάσταση στὴν Ἑλλάδα ἀλλοδοπῶν προσώπων, τέθηκαν τὸ 1914 καὶ συμπληρώθηκαν κάπως τὸ 1940.

Τώρα κατάντησαν θέμα μιᾶς κάποιας περισσότερο «λογικῆς ἐρμηνείας», γιὰ πλείστες κατηγορίες ἀλλοδαπῶν (φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων), στὰ πλαίσια τῆς πολιτικῆς γιὰ τὸν τουρισμὸ ἢ τὴ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη καὶ τὰ λοιπὰ σὺμφυῆ, τὰ συνδεδεμένα μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότηση. Ἐκεῖνο πού μένει εἶναι τὸ «στίγμα» γιὰ τοὺς Ἑλληνες (τὸ γένος) ἐκ Βορείου Ἠπείρου, οἱ ὁποῖοι λογίζονται (ὄχι μόνον τύποις), διότι ἔτσι τὸ θέ-

λουμε, ακόμη και τώρα,... 'Αλβανοί!!

Για την κάποια σύγχυση σ' αυτό το όλο θέμα, αναφέρουμε το περιστατικό δύο διαγωνισμών, κατά το μεσοδιάστημα της επταετούς περιόδου της δικτατορίας. 'Ο πρώτος στο 'Υπουργείο Οικονομικών, για έφοριακούς. Δεκτοί, άνευ αντίρρησης, από τον τότε 'Υφυπουργό Οικονομικών και οί "Ελληνες έκ Β. 'Ηπείρου. Σέ λίγο ό 'Υφυπουργός μετακινείται και αναλαμβάνει επί κεφαλής μεγάλου τραπεζικού οργανισμού ό οποίος και προκηρύσσει διαγωνισμό προσλήψεως υπαλλήλων. Αυτόυ του 'Οργανισμού, ή Δ)νις Διοικητικού αποκλείει τή συμμετοχή στο διαγωνισμό ως «άλλοδαπής», μιās Βορειοηπειρώτισσας, ή οποία ήταν τέκνο μητέρας μέν από την 'Ελευσίνα (όπου και έκ γενετής διέμενε) και πατέρα Βορειοηπειρώτου. "Αν και σέ οποιοδήποτε οργανισμό άγνοια νόμου δέν νοείται, χρειάστηκε μιὰ γραπτή και κάπως «σκληρή» υπόμνηση τών διατάξεων, στη Δ)ση Προσωπικού του 'Οργανισμού, και τό αντίφατικό τής τυπικής έκδηλώσεως του αυτού προσώπου, ως 'Υφυπουργού από τή μιὰ μεριά και ως Διοικητού από τήν άλλη, όποτε ή Βορειοηπειρωτοπούλα είδε άμέσως δεκτή τήν αίτησή της συμμετοχής στο διαγωνισμό τής Τραπεζής.

Συμπέρασμα: 'Επιβάλλεται ή έκδοση μιās έγκυκλίου, προς όλες τις 'Αρχές, τών 'Υπουργών 'Εσωτερικών, 'Εξωτερικών και Δημοσίας Τάξεως, πού νά ξεκαθαρίζει τό θέ-

μα, μ' ένδεχόμενη κατατόπιση και από πλευράς 'Υπουργείου Συντονισμού, τών 'Ελλήνων Βορειοηπειρωτών τής 'Αμερικής, Αυστραλίας κ. λ.π., πού ένδιαφέρονται για εισαγωγή στη χώρα μας κεφαλαίων, για έπενδύσεις σ' οποιαδήποτε περιοχή.

'Υπό μεσεγγύσιν 'Αλβανικές (δῆθεν) περιουσίες στην 'Ελλάδα

'Ο πόλεμος πού ξεκίνησε τον 'Οκτώβριο του 1940, μέ τήν, μέσω 'Αλβανίας, εισβολή τών 'Ιταλών και 'Αλβανών στην 'Ελλάδα, είχε σαν άμεση συνέπεια νά τεθούν υπό μεσεγγύηση (ως «έχθρικές») οί Ιταλικές και άλβανικές περιουσίες. Τό μέτρο αυτό σέ λίγους μήνες έπεξετάθη και σ' άλλες περιουσίες πού ύπήρχαν στη χώρα μας (γερμανικές και βουλγαρικές).

'Από χρόνια έχει ξεκαθαρίσει πλήρως αυτό τό θέμα τών «έχθρικών», ως μεσεγγυημένων χαρακτηρισμών, περιουσιών. Βραχνάς έμεινε μόνο ό,τι άφορά τις δῆθεν «άλβανικές» περιουσίες. Στην ουσία αυτές οί περιουσίες σχεδόν έν τῶ συνόλω (95%) είναι τό προϊόν του μόχθου Βορειοηπειρωτών, 'Ελλήνων τό γένος και τυπικά μέ ύπηκοότητα άλβανική. Αυτόι οί όμοεθνείς μας αποκλείστηκαν πλήρως στο Παραπέτασμα του 'Αλβανικού Παραδείσου και έχουν στερηθεί τών πάντων. Τά περιουσιακά αυτά στοιχεία, μέ τήν ένδειξη «έχθρικά, υπό μεσεγγύηση» αντικρύζον, κατά τό

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ σ.η σελίδα 20)

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

Τοῦ Μητροπολίτη Παντελεήμονα Ἀργυροκάστρου στὰ 50 χρόνια τῆς Αὐτονομίας Βόρειας Ἡπείρου

Π α ν ἑ λ λ η ν ε ς,

Πενήντα ὀλόκληρα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἡμέραν (17 Φεβρουαρίου 1914 Παλαιὸν Ἡμερολόγιον — 1 Μαρτίου Νέον Ἡμερολόγιον) τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς Βορείου Ἡπείρου καὶ τῆς ἀνακηρύξεώς της εἰς Πολιτείαν Αὐτόνομον. Τὰ τόσον συγκλονιστικὰ γεγονότα παρεδόθησαν εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς αἰωνιότητος καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ καλύψῃ τοῦ χρόνου ὁ ὀδοστρωτήρ.

Τὰ ἀνακυκλώνει ἐντονώτερα τὸ συνεχιζόμενον Βορειοηπειρωτικὸν δράμα γιὰ νὰ ἀναβιώσῃ εἰς τὴν εἰκόνα των τὰ πραγματικὰ καὶ ζωντανὰ της χρώματα.

Ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1912 ἐπεσήμεινε τῆς ἐλευθερίας τῶν ὑποδούλων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τὸ λυκαυγές.

Τὴν 18ην Νοεμβρίου 1912 ὁ αἰετὸς Ἀρχηγὸς Χειμάρρας Σπύρος Σπυρομήλιος ἀνήρτα εἰς Χειμάρραν τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ἐξ ὀνόματος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν 7ην Δεκεμβρίου 1912 ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς εἰσῆρχετο θριαμ-

θευτῆς εἰς τὴν Κορυτσᾶν, τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1913 εἰς τὴν θρυλικὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων μὲ τὴν φυσικὴν συνέχειαν τῆς ἐνδόξου πορείας τὴν 5ην Μαρτίου 1913 εἰς Ἀργυροκάστρον καὶ τὰς λοιπὰς τῆς Βορείου Ἡπείρου περιοχάς.

Τὸ ἀπὸ αἰῶνων ὄνειρον ἐξεπληροῦτο καὶ ὁ λαὸς μὲ παραλήρημα ἐνθουσιασμοῦ ἐχαιρέτα καὶ ἐπανηγύριζε τὴν ἐλευθερίαν.

Τμῆμα ἀναπόσπαστον τῆς ἐνιαίας καὶ ἀδαιρέτου Ἡπείρου ἢ Βόρειος Ἡπειρος ἦτο ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τὰ νέα δεσμὰ τὰ ὁποῖα τῆς ἐχάλκευεν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρουγγαρίας ἢ κακόφωτος συναυλία τῶν ἔξ Μεγάλων Δυνάμεων.

Ὅμως αὕτη κατὰ τραγικὴν παραγνώρισιν τῆς στοιχειώδους ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἠθικῆς ἀφοῦ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1913 παρεχώρει εἰς τὴν Ἀλβανίαν τὴν Κορυτσᾶ, ἐδημιούργει ὡς πρὸς τὴν περιφέρειαν Ἀργυροκάστρου μίαν κωμωδίαν.

Ἀνέθετεν εἰς Διεθνῆ Ἐπιτροπὴν τὴν χάραξιν τῶν συνόρων μὲ τὴν προηγουμένην ἐντολήν νὰ μὴ ἐξετάσῃ αὕτη τὸ κριτήριον τῆς συνει-

δήσεως και να μη δεχθῆ πρότασιν Δημοψηφίσματος.

Συνεπεῖς πρὸς τὴν δοθεῖσαν ἐντολὴν οἱ ἀντιπρόσωποι, ἀφοῦ ἔκλεισαν ἐρμητικῶς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν τὴν συγκίνησιν ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἐλληνικότητος τῆς περιοχῆς καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πληθυσμοῦ, ἀπέβησαν οἱ συντελεσταὶ τῆς συντάξεως τοῦ θλιβεροῦ Πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας τῆς 17ης Δεκεμβρίου 1913 τοῦ καταδικάζοντος ὀλόκληρον τὴν Βόρειον Ἠπειρον εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ἡ ἀπόφασις κοινοποιεῖται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν μὲ τελεσιγραφικὴν διακοίνωσιν ἐπιτάσσουσιν τὴν ἐκκένωσιν τῶν ἐδαφῶν τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς μὴ ἀντιτάξεως ἢ ἐνθαρρύνσεως ἀμέσου ἢ ἐμμέσου οὐδεμιᾶς οἰουδήποτε εἰδους ἀντιστάσεως καὶ μὲ σαφῆ μνεῖαν ὅτι μόνον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὄρων τῆς ἐκκενώσεως θὰ ἀναγνωρισθῶν ἡ κυριαρχία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν Νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους.

Μὲ βαρεῖαν τὴν θλίψιν ἡ Ἑλλὰς ἀπεδέχετο τοὺς ὄρους τοῦ τελεσιγράφου καὶ ἡ Βόρειος Ἠπειρος καταδικασθεῖσα ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Γῆς, ἐγκαταλελειμένη ἀπὸ τὴν ἐπίσημον Ἑλλάδα ἐκαλεῖτο νὰ λάβῃ τὴν ἱστορικὴν τῆς ἀπόφασιν.

Ἐπανάστασιν μὲ τὸ σύνθημα «ΕΝΩΣΙΣ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ» ἐβροντοφῶναι ὁ Λαός. «ΠΑΡΑΦΡΟΣΥΝΗ» ἔλεγον τὰ ἐπίσημα στόματα.

Καὶ τότε προβάλλει τὸ μεγαλεῖον τῆς δυνάμεως τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Τῆς ψυχῆς, ἣτις ἐναντι τῆς βίας ἀποτελεῖ φρούριον ἀπόρθητον.

Ἡ Ἐπανάστασις εἶναι γεγονός. Ἦδη ἀπὸ τῆς 14ης Ἰανουαρίου 1914 ὁ Ἀρχηγὸς Χειμάρρας ἀείμνηστος Σπύρος Σπυρομήλιος ἀπευθύνει θερμὴν ἐκκλήσιν εἰς τὸ Πανελλήνιον διὰ τὸν Ἀγῶνα.

Ἡ Βόρειος Ἠπειρος τὴν 17ην Φεβρουαρίου 1914 ἀνακηρύσσει ἑαυτὴν Αὐτόνομον Πολιτείαν.

«Ἡ Πατρίς ἡμῶν κινδυνεύει. Μᾶς ἀποσποῦν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος. Μᾶς ἀρνοῦνται τὴν ἀνεξαρτησίαν. Τὸ πάτριον ἡμῶν ἔδαφος κεῖται λεία δυνάμει ἀδίκου καὶ ἀκύρου βουλήσεως πάντων τῶν Ἰσχυρῶν τῆς Γῆς.

Ἀλλὰ ἀκλόνητον ἔμεινε τὸ δίκαιον τοῦ Ἠπειρωτικοῦ λαοῦ νὰ ρυθμίση τὰ τῆς ἰδικῆς του τύχης. Οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ἡ Ἑλλὰς νὰ ἐξακολουθῆ κατέχουσα τὸ ἡμέτερον ἔδαφος ἢ νὰ παραδώσῃ τοῦτο ἐναντίον τῆς ἡμετέρας βουλήσεως εἰς ξένον δυνάστην. Ἐλευθέρα ἤδη παντὸς δεσμοῦ, κηρύσσει ἡ Βόρειος Ἠπειρος τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς καὶ προσκαλεῖ πάντας τοὺς πολίτας ὅπως ὑποβαλλόμενοι εἰς πᾶσαν θυσίαν προασπίσουν τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀπὸ πάσης προσβολῆς», διακηρύσσει εἰς τὴν προκήρυξιν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτονομῆς Πολιτείας ὁ Πρόεδρος αὐτῆς ἀείμνηστος Γεώργιος Χρηστάκη Ζωγράφος.

Ἡ Ἑλληνικὴ Σημαία ἐν συγκινήσει ὑποστέλλεται καὶ ἀνυψοῦται ἡ Σημαία τῆς Αὐτονομῆς Πολιτείας.

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Αὐτονομῆς Ἠπείρου ἀείμνηστος Μητροπολίτης

Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος εἰς τὴν σχετικὴν τελετὴν, μὲ δάκρυα ἀναφωνεῖ:

«Χάριν τῆς ὑπερτάτης ἐθνικῆς ἀνάγκης κατεβιβάσθης, ὦ Θεῖον ὄνειρον ἡμῶν τε καὶ τῶν πατέρων μας, γαλανόλευκη ἐθνικὴ μας σημαία. Ἄλλὰ ἀντὶ Σοῦ δὲν ἀνυψώνωμεν ξένην ἀλλὰ τὴν θυγατέρα Σου Ἑπειρωτικὴν προωρισμένην νὰ κατισχύσῃ τῆς Ἀλβανικῆς ἡμισελήνου».

Ἡ Ἐπανάστασις συγκλονίζει τὸ Πανελλήνιον. Ὁ Ἑλληνικὸς καὶ Παγκόσμιος Τύπος ἐπεσήμαινον τὸ γεγονός καὶ ἐτόνιζον τὴν διαπραχθεῖσαν διεθνῆ ἀδικίαν.

Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος προσέρχονται ἐθελονταί. Ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἐγκαταλείπουν τὸν λόχον των καὶ πλαισιώνουν τὸν στρατὸν τῆς Αὐτονομῆς Πολιτείας.

Τὰ ἐκκενωθέντα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐδάφη τὰ καταλαμβάνει ὁ Στρατὸς τῆς Αὐτονομῆς Πολιτείας προασπίζων ἐνόπλιως τὸ ἕδαφός της.

Γενναῖοι οἱ προασπισταὶ κατισχύουν τῶν Ἀλβανικῶν ὀρδῶν καὶ τῶν ξένων ἐνισχυτῶν των.

Ἡ Νίκη στέφει τὰ ὄπλα τῆς Αὐτονομῆς Ἑπείρου.

Ἐνα πρωτόκολλον τὴν 17ην Μαΐου 1914 ὑπογράφεται εἰς Κέκρυραν ἀπὸ τὰς Ἐξ Μεγάλας Δυνάμεις, τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τὴν Κυβέρνησιν τῆς Αὐτονομῆς Ἑπείρου καὶ τὴν Ἀλβανικὴν Κυβέρνησιν.

Δὲν ἱκανοποιεῖ ἀπολύτως τὸ Πρω-

τόκολλον τοῦτο τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀγῶνος καὶ τὸν Ἑπειρωτικὸν πόθον. Εἶναι προϊόν ἀνάγκης ἐν ὄψει τοῦ ἐπικειμένου Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Παραχωρεῖ ὅμως εὐρύτατα δικαιώματα αὐτοδιοικήσεως καὶ ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ τῆς περιοχῆς. Τὸ Πρωτόκολλον τοῦτο δὲν εὔρε τὴν ἐφαρμογὴν του. Ἡ Ἑλλάς, κατόπιν ἐντολῆς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἀνεκατέλαθε τὴν Βόρειον Ἑπειρον, ἵνα τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1916, λόγω τῆς ἐπεμβάσεως τῶν Ἴταλῶν ἀποχωρήσῃ ἐξ αὐτῆς.

Μὲ τὸ τέλος τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου διακηρύσσεται διεθνῶς ὅτι τὰ σύνορα τῆς Ἀλβανίας τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας δὲν ἔτυχον τῆς ἐγκρίσεως τῶν ἐνδιαφερομένων πληθυσμῶν. Ἡ συμφωνία Τιτόνι—Βενιζέλου τῆς 29ης Ἰουλίου 1919 καταδικάζει τὰ σύνορα ταῦτα καὶ τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον τῆς Εἰρήνης τὴν 13ην Ἰανουαρίου 1920 ἀποδίδει τὴν Βόρειον Ἑπειρον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅμως ἐπὶ τοῦ λελυμένου ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος θέματος δὲν διστάζει διὰ λόγους σκοπιμότητος ἢ ἀνάγκης διεθνῆς διπλωματίας νὰ ἐπανέλθῃ καὶ διὰ τῆς ἀποφάσεώς της τῆς 9ης Δεκεμβρίου 1921 ἐπαναφέρει τὰ σύνορα τοῦ θλιβεροῦ Πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας.

Ἔτσι τὸ μαρτύριον τοῦ Βορειο-πειρωτικοῦ πληθυσμοῦ συνεχίζεται ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνεργὸς ἀντίστασις του ἐπιτείνεται μέχρις οὗ κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον μὲ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Δυ-

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΑΝΑΚΗΡΥΞΕΩΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ

(Ανταπόκρισις 18 Φεβρουαρίου 1914)

Ἀπὸ χθὲς τὸ Ἀργυρόκαστρον παριστάνει ὄψιν ὀλοκλήρου στρατοπέδου. Ἀπὸ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας καὶ μέχρι πρωΐας τάγματα καὶ συντάγματα ὀλόκληρα στρατοῦ ἐρχόμενα ἐκ διαφόρων κατευθύνσεων εἰσήρχοντο εἰς τὴν πόλιν. Περί τὰς μεταμεσονυκτίους ὥρας πᾶσα συγκοινωνία ἐντελῶς διεκόπη ἀνὰ τὰς στενὰς καὶ ἀνωφερεῖς ὁδοὺς ἕνεκεν τοῦ συνωστισμοῦ καὶ τῆς ἀπεριγράπτου συγχίσεως. Τὴν 1ην μ.μ. ὠ-

ραν ἀφικνεῖται ὁ στρατηγὸς Παπούλας, προερχόμενος ἐκ Κορυτσᾶς. Ἡ ἀνατολὴ εὔρε τὴν πόλιν σιδηρόφρακτον. Λόχοι καὶ τάγματα καὶ συντάγματα περιέφραττον αὐτήν. Τὰ ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ φρουρίου τηλεβόλα καὶ πυροβόλα ἐστράφησαν ἐναντίον τῆς πόλεως. Ἡ Μητρόπολις φρουρεῖται στενῶς ὑπὸ δύο λόχων. Ὅλαι αἱ ὁδοὶ καὶ πάροδοι καὶ δίοδοι φρουροῦνται μὲ ἐφ' ὄπλου λόγχην. Στρατιωτικὴ κί-

νάμεων τῆς Ἐλευθερίας καὶ μὲ τὴν ἡρωϊκὴν του ἀντίστασιν κατορθώνει νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ θέμα του εἰς διεθνή σκηνὴν μὲ τὴν παραπομπήν του εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Τεσσάρων Ὑπουργῶν, ὅπου παραμένει ἐκ κρεμῆς ἀναμένον τὴν αἰσίαν λύσιν του.

Μαζὶ ὅμως μὲ τὴν ἐκκρεμότητα παρατείνονται τὰ δεινὰ τοῦ μαρτυρικοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ πληθυσμοῦ ἀλλὰ καὶ συνεχίζεται ἡ ἡρωϊκὴ του ἀντίστασις καὶ ὁ ἀγών. Πανέλληνες,

Ἄν ἐξακολουθοῦν αἱ διεθνεῖς συμπληγάδες ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Βορείου Ἠπείρου ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ ἀδάμαστος ἑλληνικὴ Ψυχὴ.

Μᾶς τὴν ὑπενθυμίζουσαν συνέχεια ἱστορικῶν γεγονότων καὶ κυρίως ἡ μεγάλη ἱστορικὴ ἐπέτειος τῆς Ἐ-

παναστάσεως τῆς Βορείου Ἠπείρου τοῦ 1914.

Ὁ ἐορτασμὸς τῆς Πεντηκονταετηρίδος της εἶναι στοιχειῶδες καθήκον.

Εἶναι χρέος ἡ ἀπότισις φόρου τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς ἐκλιπόντας καὶ πεσόντας ἀγωνιστὰς ὡς καὶ ὁ χαιρετισμὸς πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1914 καὶ τῶν ἐν συνεχείᾳ Ἀγῶνων ἀγωνιστὰς.

Εἶναι χρέος ἡ ἔντασις τῆς προσοχῆς εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐπέτειον καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ παραδείγματος.

«Ε Ν Ω Σ Ι Σ Ἡ Θ Α Ν Α Τ Ο Σ»
Ἀθήναι, 22.2.1964

Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Βορ)κοῦ Ἀγῶνος
Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου
+ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

νησις, ὡς ἐν ἐμπολέμῳ στρατοπέδῳ. Αἱ προφυλακαὶ καὶ αἱ ἐπιφυλακαὶ δὲν ἔλειψαν.

Ἐκ τῆς ὁρθρῆς βαθέως οἱ περὶ τὸ Ἄργυρόκαστρον λόφοι ὑπερεπληρώθησαν χωρικῶν, ἐνόπλων ἀνταρτῶν καὶ ἱερολοχιτῶν, ὑπολογιζομένων εἰς 7.000. Οἱ Ἑπειρῶται ἐκεῖνοι εἶναι ὠρκισμένοι καὶ ἔτοιμοι ὅπως εἰσβάλωσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνακηρύξωσι τὴν Αὐτονομίαν των. Ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ Ἄργυροκάστρου ἐπισκοπῶ τὴν πόλιν καὶ τὰ περίξ, πονῶ καὶ χαίρω. Πονῶ διὰ τοὺς μὲν, χαίρω διὰ τοὺς δέ. Πονῶ, διότι πονοῦνε οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, διότι διετάχθησαν νὰ ἐκτελέσωσι καθήκοντα δημίων. Χαίρω, διότι οἱ Ἑπειρῶται διὰ τοῦ αἵματος μας θὰ στερεοποιήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας. Σήμερον ἡ ἱστορία ἀναγράφει νέον Κοῦγκι, νέον Ἀρκάδι. Σήμερον νέα ἔνδοξος σελὶς ἀναγράφεται διὰ τὴν Ἑπειρον. Σελὶς λυπηρὰ, ἀλλὰ ἀναγκαία σελὶς.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Αὐτονόμου Ἑπειρωτικῆς Πολιτείας κ. Γ. Χρ. Ζωγράφος ψύχραιμος, ἀποφασιστικὸς, ἐνθουσιώδης, περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως Ἀγίου Δρυϊνουπόλεως κ. Βασιλείου, Μητροπολίτου Βελᾶς καὶ Κονίτσης κ. Σπυρίδωνος καὶ κ. Ἀλ. Καραπάνου, φροντίζει περὶ ὄλων, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς τελευταίας λεπτομερείας, δίδει τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς. Τὸ μέτωπον τοῦ ἐνδόξου ἀρχηγοῦ φαίνεται λάμπον ὡς στεφανωμένον ὑπὸ θείου στεφάνου δόξης καὶ αἴγλης καὶ ἐνθέου ἀποφά-

σεως. Οἱ περὶ αὐτὸν πάντες καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι Κολωνίας κ.κ. Γ. Χατζῆς καὶ Ι. Κοντοφώτης ἀπενίζουσι πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς ἡμίθεον.

ΩΡΑ 9η ΠΡΩΪ·ΝΗ: Ὁ ὑποστράτηγος Παπούλας καλεῖ εἰς τὸ Διοικητήριον τοὺς δύο Μητροπολίτας καὶ τὸν ἰδιαίτερον γραμματέα κ. Γ. Χατζῆν. Αἱ Μητροπολίται καλῶς ποιοῦντες ἀρνοῦνται νὰ παρουσιασθῶσι, διαμηνύοντες ὅτι ὁ κ. Παπούλας ὀφείλει νὰ προσέλθῃ πρὸς αὐτούς, ὡς ἔχοντας διπλοὺς ἀνωτάτους τίτλους, πρῶτον μὲν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς θρησκείας καὶ δεύτερον ὡς μέλη τῆς Αὐτονόμου Κυβερνήσεως.

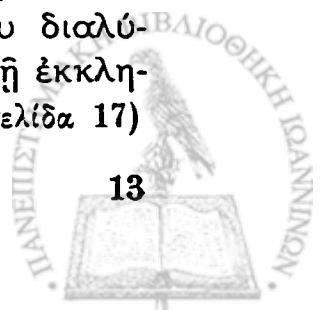
ΩΡΑ 10η ΠΡΩΪ·ΝΗ: Ὁ ὑποστράτηγος Παπούλας μετὰ τοῦ ἐπιτελάρχου του προσέρχεται εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ παρουσιάζεται πρὸ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς Αὐτονόμου Πολιτείας. Διὰ τὸ ἐπίσημον οἱ δύο Μητροπολίται ἔφερον τὰ ἐγκόλπια καὶ ἐπανωκαλυμαύχια των. Μεταξὺ τῶν δύο ἀρχῶν πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἐλέχθησαν.

ΩΡΑ 10.30' ΠΡΩΪ·ΝΗ: Κατὰ διαταγὴν τοῦ κ. Παπούλα συλλαμβάνεται ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ κ. Ζωγράφου κ. Γ. Χατζῆς.

Ὡρα 11η πρωϊνῆ: Ἀποφυλακίζεται ὁ κ. Γ. Χατζῆς, κατόπιν ἐγγράφου ἀπαιτήσεως τοῦ κ. Ζωγράφου.

ΩΡΑ 11.30' ΠΡΩΪ·ΝΗ: Δύο λόχοι στρατοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Γκίλιου διαλύουσι διὰ τῆς βίας τοὺς ἐν τῇ ἐκκλη-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ σὴ σελίδα 17)

ΣΤΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (1913)

(ΕΡΑΝΟΣ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΙΧ. Π. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ)

Γ Ι Α Ν Ν Ε Ν Α

Κέρνα καυμένη παπαδιά,
θρόντα και πυροβόλει,
έμπρός 'στά Γιάννινα παιδιά,
τ' "Αη Γιαννιοῦ τὴν πόλι.

Χορέψετε, λεβέντηδες δαφνοστεφανω-
μένοι,
κι' ἐλάτε τραγουδήσετε με νικητῶν λε-
πίδια
τὴ Βλάχα σας τὴν οὔμορφη, τὴν πολυ-
παινευμένη,
πούχει: τὰ χίλια πρόβατα, τὰ πεντακό-
σια γίδια.

'Αλλοίμονο και τρίς άλλοί!...
σήκω, καυμένε μας 'Αλή,
και βάλε τὸ φακίόλι.

Νά ἰδῆς και τὸν Σεφκέτ Πασσά,
δπου φουσά και ξεφουσά
σάν φάλαινα 'στὴν Πόλι.

Γ. ΣΟΥΡΗΣ

Γ Ι Α Ν Ν Ι Ν Α

Μὲ ρωτᾶς ἂν θυμᾶμαι: τ' ἀξέχαστο
πλάνεμά μας στὰ γέρικα κάστρα...
Τὰ δρομάκια στενά, στὰ σπιτάκια τους
ἡ Γιαννιώτικη ἀστραφτι πάστρα.
Τὰ τζαμιά γραφικά, οἱ μιναρέδες τους
νά λογχίσουν ξαμῶνανε τ' ἀστρα.

Μὲ ρωτᾶς ἂν θυμᾶμαι: τ' ἀξέχαστο
πλάνεμά μας στὴν ὀμορφη χώρα...
Χίλιοι θρόλοι: παντοῦ μᾶς κυκλώσανε
κι' ὅποιος εἶχε ἀλαφρὸν ἴσκιο ἐθώρα
ἀπ' τὴ λίμνη ἡ Φροσύνη νὰ ὑψώνεται:
λιγερή, λαμπερή, λευκοφόρα.

Μὲ ρωτᾶς ἂν θυμᾶμαι: τ' ἀξέχαστα,
Μὲ ρωτᾶς ἂν θυμᾶμαι: τὰ αἰώνια!
ἡ ψυχὴ μου ἂν λείπει ἀπ' τὴ λίμνη σας
κι' ἄς περνοῦνε τῆς νεότητος τὰ χρόνια.
Τὸ χειμῶνα τὴ φέρνουν οἱ ἀγριόπαπες...
Τὸν 'Απρίλη τὴ φέρνουν τ' ἀηδόνια...

Γ. ΑΘΑΝΑΣ

Στὰ 1926; συνεστήθη τὸ Λύκειο τῶν
'Ελληνίδων στὰ Γιάννενα. Στεγάζστηκε,
ἂν θυμᾶμαι, σ' ἓνα τζαμί, πίσω ἀπ' τὴν
πλατεῖα τῶν Δικαστηρίων. Τότε τὰ ἐπι-
σκέφθηκε κι' ὁ 'Αθάνας, πού ἔδωσ' ἐκεῖ
τὴν ἐναρκτήρια δι:άλεξή του. «Περὶ ποιή-
σεως».

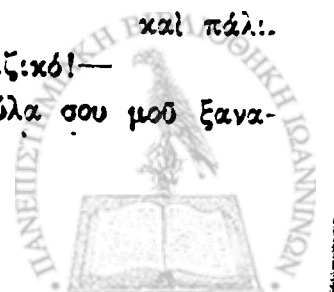
Νομίζω — ὅμως δὲν τὸ ξεύρω, (σάν
νάχω ἀκούσει), πῶς τὸ ποίημα εἶν' ἀπαν-
τητικὸ σὲ τηλεφώνημα, πού τοῦ ἔκαμε ἡ
Τιτίνα Χριστοδασίλη (κυρία Μπακοπού-
λου).

ΑΠ' ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΠΑΜΒΩΤΙΔΑΣ

Σὲ ξαναβλέπω, λιόκαλη Παμβώτιδα
και πάλι...

—'Αχ βλοσυρμένο ριζικό!—

Κ' ἡ γαλανὴ ψυχούλα σου μοῦ ξανα-

λέει: ἀγάλι...
Κάποιο κρυφό της μυστικό.

Λιγόνμερος ὁ χωρισμός, γλυκώτατη λι-
μνούλα,

Μὰ ὡς τόσο τί μαράζι, τί καῦμός!
Κι' ὄσες σιγιμούλες διάδηκα μακρυνά
σου, ποιά τρεμούλα

Στὰ σπλάγχνα καὶ τί σπαραγμός!

Σὲ ξαναδύω, λιλύκαλη Παμδωτίδα
καὶ πάλι:

— Ὁ ἀντιφεγγιὰ τοῦ Ἰδανικοῦ! —
Κι' ἀναγαλλιάζει μου ἡ ψυχὴ στὸ πέ-
τρινο ἀκρογιάλι:

Καὶ στὸ αἰθαίριο Πνεῦμα τοῦ γλαυκοῦ.

Πέθανε, ὡς γνωστό, στὰ τριάντα του χρό-
νια, ἀφοῦ λάτρευε μὲ τὴ δύναμη τῆς ψυ-
χῆς του τὸν Μωϋσῆ καὶ τὸν Ἰησοῦ μαζύ.
Τὸ σωστό, ὡστόσο, θὰ εἶναι νὰ ποῦμε κα-
τὰ τὸ ρητὸ «ὄν οἱ θεοὶ φιλοῦσι, οὗτος θνή-
σκει νέος», πῶς τοῦτοι μᾶλλον τὸν ἀγάπη-
σαν πιότερο.

Θὰ μετακομοῦσε ὅλη τὴν Ἑβραϊκὴ φι-
λολογία στὴ γλῶσσα μας, πλοῦτο ἀμπαρω-
μένο σὲ δυσπρόσιτο κάστρο.

Μ' ἀρκετούς μου φίλους τὸν θυμώμαστε-
ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

Η Π Ρ Ε Β Ε Ζ Α

Στὴν ἀγκυλιὰ πυκνῆς γερῆς ἐλαίας,
δόξας δεξιὰ Αὐγούστου Ὀκταβίου,
ἀντικρυνὰ μιᾶς μάγισσας τ' Ἀκτίου
ἀνατολῆς, ἐλὸδροσῆς κι' ὠραίας...

Σὺ 'σα! ὁ κόλπος σου ἀνοιγμα κὺλαίας,
τ' Ἀμδρακικοῦ ἐπὶ κυματοσπάστρα...

Καὶ καθ' ἀπόδραδο πρὶν θάβγουν τ' ἄ-
στρα,

μὲ κῦμ' ἀκούς νανούρισμα ἐλαίας...

Μυριάδες κουρουνόπουλα φωλιάζουν,
χρόνων παλιῶν σκιές ἀγριοσφονάζουν
στὰ γύρω σου Ἐνέτικα ὑγρά κάστρα.

Βαριάλυσοι κοιμοῦνται καὶ πατάλοι...
Σὺ 'σα: γι' ἄλλους μικρὴ, γιὰ μεγάλῃ,
τῶν ἰδεῶν, τῆς ζήσης μου ἢ πλάστρα!

1927

Ὁ Βάσ. Βακατάτσης ἐξῆσε πολὺ στὰ
Γιάννενα, πού ἦταν μαθητῆς καὶ πρόσ-
σκοπος. Ἀργότερα στὴν Ἀθήνα, ἱδρύσε
καὶ ἐπέβαλε τοὺς Προφωτιστὲς — δική
του παιδικὴ ὀργάνωση, πού διατηρήθηκε
ἀρκετὰ χρόνια παρελθόνουσα σὲς Ἐθνι-
κὲς γιορτές, μ' ἰδιάζουσα στολὴ κοντὰ στὰ
Προσκοπικὰ τμήματα. Διηύθυνε ἐπὶ μα-
κρὸν τὴν βιβλιοθήκη τῆς Πανεπιστείου Σχο-
λῆς.

ΒΑΣΗΣ Α. ΒΑΚΑΤΑΤΣΗΣ

ΜΠΙΖΑΝΟΜΑΧΟΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΙΧ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ
(1863—1942)

Γεννήθηκε στὸν Ἐλαφότοπο Ἰωαννίνων
τὸ ἔτος 1863. Ὁ πατέρας του Μιχαὴλ καὶ
ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός του Ἀπόστολος ἦ-
ταν δάσκαλοι καὶ ὑπηρέτησαν σὲ διάφορα
Σχολεῖα ὄχι μόνο τῆς τότε σιλαβωμένης
Ἠπείρου ἀλλὰ καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς
Βαλκανικῆς. Ὁ ἴδιος ἀφοῦ τελείωσε τὸ
Δημοτικὸ Σχολεῖο τοῦ Χωριοῦ, ἔκανε τίς
γυμνασιακὲς του σπουδὲς στὰ Γιάννενα.
Μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του πῆγε στὴν Ἀ-
θήνα καὶ γράφηκε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ
κι' ἔφτασε μέχρι τὸ τελευταῖο ἔτος. Γιὰ
λόγους ὅμως οἰκογενειακῶν ἀναγκῶν, ἄ-
φησε τὸ Πανεπιστήμιο καὶ ἄρχισε νὰ ἐρ-
γάζεται: στὴν ἀρχὴ σὺν Ἑλληνοδιδάσκα-
λος κι' ἔπειτα σὺν Καθηγητῆς στὰ Δαρ-
δανέλλια καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη. Τὸ

Νικόλ. Σακελλαρίδης.

1885 παντρεύτηκε με την Άρστούλα Λίλη κι' απέκτησε τρία αγόρια και τρία κορίτσια. Έπειδή μιλούσε Γαλλικά, Γερμανικά και Τουρκικά, στη διεθνή τότε κοινωνία της Κωνσταντινούπολης γνωρίστηκε με πολλούς ξένους.

Έτσι από το 1898 άφησε την εκπαίδευση κι' άρχισε τη συνεργασία με μι'ά από τις τότε μεγάλες Διεθνείς Έταιρείες Ασφαλειών. Με τις ικανότητες που έδειξε στη νέα του αυτή δραστηριότητα βελτίωσε σημαντικά την οικονομική του κατάσταση και τελικά διορίστηκε Γενικός Αντιπρόσωπος στην Έλεύτερη Ελλάδα με έδρα την Αθήνα. Εκεί βρέθηκε στις παραμονές του Έλληνο-τουρκικού πολέμου το 1912. Σ'άν φλογερές πατριώτης που ήταν, άφησε την τόσο αποδοτική δουλειά

του, μάζεψε και εξώπλισε 70 νέους Ήπειρώτες, κυρίως σπουδαστές και φοιτητές και με το Άνταρτικό αυτό σώμα πήγε στην Ήπειρο τον Οκτώβριο του 1912 κι' έλαβε μέρος σε πολλές μάχες υπό την Γενική Αρχηγία του Αντιστρατήγου Κόρακα. Τελικά ήταν ένας απ' τους πρώτους οπλαρχηγούς που μπήκαν στα Γιάννενα το Φλεβάρη του 1913. Για τον εξοπλισμό του άνταρτικού Σώματος, εκτός απ' όσα συγκεντρώθηκαν από έράνους που έγιναν μεταξύ των Ήπειρωτών της Αθήνας, διέθεσε κι' ο ίδιος ό,τι είχε. Μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων ξαναγύρισε στην Αθήνα αλλά σ'ό μεταξύ στην Ασφαλιστική Έταιρεία είχε διοριστεί άλλος Γενικός Αντιπρόσωπος.

Έτσι, ξαναγύρισε στην εκπαίδευση και

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τῆ σελίδα 13)

σία τῶν Ταξιαρχῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καπετὰν Μπόλα συγκεντρωθέντας 300 ἱερολοχίτας καὶ ἀντάρτας.

ΩΡΑ 12η : Οἱ πέριξ λόφοι καὶ ἡ κοιλάς τοῦ Δρίνου ἐγένετο κυριολεκτικῶς ἀπὸ ἐπαναστάτας. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἀναμένεται ἡ εἴσοδος εἰς τὴν πόλιν, ὅπου θὰ ἀνυψώσωσι τὴν λατρευτὴν τῆς Αὐτονομίας σημαίαν. Παραδειγματικὴ τάξις καὶ ἡσυχία ἐπικρατεῖ.

ΩΡΑ 14.30' : Ἡγουμένου τοῦ κ. Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Κυ-

διορίστηκε Καθηγητὴς στὴ Ζωσιμαία Σχολὴ Ἰωαννίνων ἀπ' ὅπου συνταξιοδοτήθηκε τὸ 1929. Συνταξιοῦχος πιά ἀσχολήθη μετὰ τὴν πολιτικὴν. Βγήκε πολλές φορές Δημοτικὸς Σύμβουλος στὰ Γιάννενα καὶ ἦσαν σ' ὅλες τὶς προπολεμικὰ ἐκλογὰς ὑποψήφιος βουλευτὴς στὸ συνδυασμὸ τῶν Φιλελευθέρων στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων. Δὲν ἐξελέγει ὅμως ποτὲ βουλευτὴς. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δημοσιογραφεῖσε στὸν Τύπο τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἶχε πολλοὺς δημοσιογραφικοὺς διαξιφισμοὺς μετὰ τὸν μακαρίτη τὸ Χριστοδασίλη πού, ἂν καὶ ἦσαν φίλοι, ἀνῆκαν σὲ διαφορετικὰς πολιτικὰς παρατάξεις. Ἀγαποῦσε πολὺ τὸ χωριὸ τοῦ τὸν Ἐλαφότοπο καὶ προσπαθοῦσε νὰ βοηθήσει χωρικούς του σ' ὅ,τι εἶχαν ἀνάγκη καὶ κυρίως γιὰ τὶς σπουδὰς τῶν παιδιῶν τους.

Πέθανε τὸ 1942 σὲ ἡλικία 79 ἐτῶν στὰ Γιάννενα. Στὰ παιδιά του καὶ στὰ ἐγγόνια του ἄφησε τὴν Σημαία τοῦ Ὀπλαρχηγοῦ, τὶς τιμητικὰς του διακρίσεις καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν Ἠπειρο.

θερνήσεως καὶ μυριάδων λαοῦ μεταβαίνουνσι πάντες πρὸς συνάντησιν τῶν ἀναμενόντων χωρικῶν καὶ ἀνταρτῶν, ὅπως πάντες ὁμοῦ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀναπετάσωσι τὴν σημαίαν τῆς Αὐτονομίας.

Η ΑΝΥΨΩΣΙΣ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΥ . : . Εἶτα στρατὸς καὶ λαὸς κατηυθύνθησαν εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Διοικητηρίου Ἀργυροκάστρου, ὅπου ὁ Μητροπολίτης Βελᾶς καὶ Κονίτσης ἐκφωνήσας λόγον ἐνεθουσίασε τὰ πλήθη, ὅποτε ἐν μέσῳ δαιμονιωδῶν κωδωνοκρουσιῶν ὑψώθη εἰς τὴν Μητρόπολιν ἡ σημαία, ἐνῶ πεντακόσιοι ἔνοπλοι ὑπεστήριζον τὴν ἀνύψωσιν αὐτῆς.

Η ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΕΚΗΡΥΧΘΗ: Τὴν σημαίαν τῆς Αὐτονομίας Ἠπείρου ἀνεπέτασε σήμερον (17.2.14), ὥρα 3ην μ.μ., ἡμίωρον ἔξω τοῦ Ἀργυροκάστρου εἰς θέσιν Ἀσφάκκα, παρὰ τὸν Δρίνον ποταμόν, ὁ Πρόεδρος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως κ. Ζωγράφος, τῶν Μητροπολιτῶν Δρυϊνουπόλεως, Βελᾶς καὶ Κονίτσης τελεσάντων ἐπιβλητικώτατον ἁγιασμόν. Δύναμις ἐκ 2000 ἀνδρῶν διηρημένη εἰς 40 διμοιρίας ἐπικεφαλῆς ἐχούσας δεδοκιμασμένους ἀρχηγοὺς ἐπροστάτευσε τὴν ἀνύψωσιν τῆς σημαίας κατὰ ἐπιθέσεως τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἀπὸ πρωΐας δι' αὐστηρῶν διαταγῶν περὶ παρεμποδίσεως τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Αὐτονομίας μετὰ πυροβολικοῦ παρετάχθη εἰς τὰς ἀξιομάχους τῆς πόλεως θέσεις.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

Τοῦ Καθηγητοῦ ΦΩΤΗ ΠΕΤΣΑ

Σημ. Συντάξεως=

“Ενας σύγχρονος πνευματικὸς ἄνθρωπος τῆς Ἠπείρου, ὁ Ἄγγελος Παπακώστας, εὔρε γαλήνιο τέλος ἀνάμεσα στὰ χαρτιά του πρῶτα κυρίαρχος καὶ μετὴν πάροδο τοῦ χρόνου κυριαρχούμενος ἀπ’ αὐτά.

Δύο συντοπίτες του, Ἄρτσιστινοί, ὁ Ἀρχαιολόγος Φώτης Πέτσας κι ὁ Φιλολόγος Γεν. Ἐπιθεωρητῆς Μ. Ε. Γιάννης Σαραλῆς σὲ πεζὸ ὁ ἓνας, ὁ ἄλλος ἕμμετρα τὸν κατευοδώνουν.

“Ἀμποτε νὰ θροῦμε τὸ τέλος του καὶ τὰ ἐπιθανάτιά του.

Μισὸς αἰώνας πέρασε ἀπὸ τὰ καλοκαίρια ἐκεῖνα τῶν μαθητικῶν μου χρόνων, πού τὰ περνοῦσα στὸ χωριό μου, στὴν Ἀρρίστη, καὶ γέμιζα κάποιες ὥρες πρωινῆς τοῦ καλοκαιριοῦ συζητώντας μετὰ τὸν Ἄγγελο Παπακώστα πότε τὴν ἱστορία τοῦ Μοναστηριοῦ μας, τῆς Σπηλαιώτισσας, καὶ πότε ποίηση. Σταυραδελφές ἢ μάννα του ἢ Μελπομένη καὶ ἢ μάννα μου ἢ Σοφία, στενὸς ὁ δεσμὸς τῶν δυὸ οἰκογενειῶν μας καὶ ἦταν δική μου ἐπιθυμία καὶ τοῦ Ἄγγελου χαρὰ νὰ περνοῦμε μιὰ - δυὸ ὥρες μαζί! μετ’ ἱστορία καὶ Λαογραφία στὸ Παπακωστέιχο.

Μεγαλύτερός μου ἐκεῖνος, γεννημένος τὸ 1902, Φιλολόγος καθηγητῆς ἤδη, ἀλλὰ νέος ἀκόμα, νέος ἀλήθεια καὶ αἰσθαντικός, ὅπως ἔμεινε ὡς τὰ γεράματά του.

Στὰ νιάτα του τὸν συγκινοῦσε ὁ Παπαδιαμάντης, ὁ Πορφύρας, οἱ λυρικοί. Καὶ ἢ Σάτιρα. Ἀπὸ κείνον ἔμαθα τότε καὶ στίχους τοῦ Παπαντωνίου, πού ἀγαποῦσε ὁ νέος Ἄγγελος, ἐνῶ ταιριάζουν πρὸ πολὺ στὰ γεράματά:

Σοφὲ μου, τὸ τετράσφο πού σὲ φωτᾷ:
λυχνάρι,
νὰ ἦτανε, λέει, φεγγάρι, καὶ σὺ εἶκος:
χρονῶν!

Τοὺς θυμήθηκα πάλι: τὸν περασμένο Δεκέμβριο, ὅταν ἐπισκέφθηκα τὸν Ἄγγελο στὸ ἐρημητήριό του, χωμένον μέσα στὰ βιβλία του καὶ στὰ χαρτιά του.

Λίγες μέρες ἀργότερα τὸν εἶδα πάλι: στὴν Πολυκλινικὴ Ἀθηνῶν. Αὐτῇ τῇ φορᾷ μοῦ θύμιζε κάποιους ἄλλους στίχους, πού πάλι ἐκεῖνος μοῦ ἔμαθε πρῶτα, παιδί ἐγώ, παληκάρ: κι’ αὐτὸς τότε, ἀλλὰ κι’ αὐτοὶ στίχοι τοῦ Παλαμᾶ γεροντικοί:

Ἐφέτος ἀγρία μ’ ἔδειρεν ἢ θαρυχει-
μωνιᾶ
πού μ’ ἐπίασε χωρὶς φωτιά καὶ μ’ ἤρρε
δίχως νιάτα
κι’ ὦρα τὴν ὦρα πρόσμενα νὰ σωριαστῶ
βαρειᾶ
στὴ χιονισμένη στράτα...

Βαριὰ σωριάστηκε ὁ Ἄγγελος τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς. Ὅχι: στὴ χιονισμένη στράτα. Στὸ κρῦο ἐρημητήριό του, ἀνάμεσα στὰ βιβλία του καὶ στὰ χαρτιά του. Καμμιά ἐλπίδα πιά γιὰ «γέλιο τοῦ

Μαρτιού» ή για «πρώτο μοσχοδόλημα ενός ρόδου μακρυνού». Ο Άγγελος Παπακώστας έκλεισε για πάντα τα μάτια του στις όμορφιές του κόσμου. Έκείνα τα γλαρά μάτια που ύψωνε από τα χαμηλά στα ύψηλά, ύψώθηκαν τώρα για πάντα στους ούρανοους και βλέπουν τις χαρές τις αιώνιες, που δέν είναι: «έκ του κόσμου τούτου».

Δώδεκα χρονών ο Άγγελος έμεινε όρφανός από τον πατέρα του, τον Νικόλαο Παπακώστα, που, εκτός άλλων, ήταν και καλός φωτογράφος, που άφησε άριστουργηματικές για την εποχή τους φωτογραφίες. Ο Άγγελος ήλθε στο θείο του τον

Ίωάννη Παπακώστα, φαρμακοποιό στην Αθήνα, αφού ή χήρα μάνα έπρεπε να μεγαλώσει άλλα δυό παιδιά στο χωριό, τον Παύλο και την Ειρήνη. Όπως κάθε ήπειρωτόπουλο στην ξενιτειά ο Άγγελος είχε τη δική του ιστορία: Α' Γυμνάσιον Άρρένων Αθηνών, Γεωπονική Σχολή άφημένη στη μέση, υπάλληλος στο Υπουργείο Συγκοινωνιών (ΤΤΤ), στρατεύση και συμμετοχή στην έκστρατεία της Μικράς Ασίας με την άτυχη κλάση του 1922, έπιστροφή με ήθικό καταρρακωμένο σε μιá πατρίδα κατεστραμμένη. Έργαζόμενος τελείωσε τη Φιλοσοφική Σχολή το 1928 και μετατάχθηκε στην Έκπαί-

ΣΤΟΝ ΑΓΓΕΛΟ Μ. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

Σε λύγισε και σ' έριξε καταμεσής στο
δρόμο
τ' άστροπελέκι το φρικτό κ' ή άγριεμένη
μπόρα.
Άκούραστο στο μόχτο σου, με το σταυρό
στον ώμο
και τ' ακριβά σου τα χαρτιά, ως τη
στερνή την ώρα!

Κι αν λύγισε και τσάκισεν ο μόχτος το
κορμί σου,
που μιάν ολόκληρη ζωή άσώτεφες πε-
ρίσσια,
δέ μπόρεσε για να σήστει κ' ή φλόγα
της ψυχής σου
γιατι ήταν πάντα ορθόστητη, αλύγιστη
και ίσια.

Μα τώρα που όλα λάρωσαν κι ο πόνος
έχει γιάνει
μ' ορθάνοιχτα τα μάτια σου τα βλέπω
ν' άγναντεύουν

στο δρόμο για την Παναγιά και πάνω
στον Αγιάνηνη
μέσα στο τσουρμιο των παιδιών σαν κάτι
να γυρεύουν.

Κάποια μανούλα που κρατεί μιá ζω-
στρια για τάμα
για να γυρίσει ο γόκος της απ' τα πι-
κρά τα ξένα
κι ως με βιασύνη προχωρεί με τα κο-
ρίτσια άντάμα,
τα χείλια της άσώπαστα δέοντα: τα
θλιμμένα.

Έγειρες, φίλε μου καλέ, ο δρόμος σου
άγκιάθια.
στρωμένος για όσους τη χαρά δε νιώσαν
τη δική σου.

Διάπлатος κι ολοφώτεινος, κατάφορτος
με τ' άνθια
γι' αυτούς π' αλήθεια πόθησαν και την
άνταμοιδή σου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΡΑΛΗΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από τή σελίδα 8)
πλείστο, τὰ «κόπια» Βορειοηπειρω-
τῶν, πού ἐργάσθηκαν στήν Ἄμερι-
κή καί ἀλλάχου στό ἐξωτερικό καί
πού, ἀπ' τήν προπολεμική περίοδο,
μετέφεραν τὰ κεφάλαιά τους στή
Μητέρα - Πατρίδα, κάνοντας ἐδῶ
ἐπενδύσεις, σέ ἀκίνητα κυρίως ἢ
καί κατ' ἄλλο τρόπο. Σέ πολλές πε-
ριπτώσεις αὐτοί οἱ Βορειοηπειρω-
τες ἐπί ἔτη δούλευαν συνεχῶς ἐδῶ
στήν Ἑλλάδα καί μέ τόν πόλεμο
ἀποκλείστηκαν στήν Ἀλβανία, τὸ
δὲ προϊόν τοῦ ἰδρώτα τους κάθε ἄλ-

δευση. Καθηγητῆς καί Γυμνασιάρχης στήν
Πρέβεζα τοῦ Καρυωτάκη, στήν Κόνιτσά
μας τήν ἀκριτική, στόν Πειραιᾶ, στήν Κό-
ρινθο, στήν Ἀθήνα. Ἀποσπασμένος στή
Διεύθυνση Γραμμάτων τοῦ Ὑπουργείου
Παιδείας προσφέρει πολύτιμες ὑπηρεσίες
κατά τήν κατοχή σάν βοηθός καί συνεργ-
γάτης τοῦ Γιάννη Βλαχογιάννη πού πέ-
θανε τὸ 1945. Ὁ Ἄγγελος συνεχίζει τὸ
ἔργο του σάν Ἐπιμελητῆς στὰ Γενικά
Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, μέλος Ἐπιτροπῶν
διαφόρων, συντάκτης Ἐγκυκλοπαιδειῶν
καί Λεξικῶν καί πρό παντός ἱστοριοδίφης
καί συγγραφεὺς αὐτοτελῶν δημοσιευμά-
των καί σωρείας ἀρθρῶν σέ περιοδικά.

Δέν εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ ἀπαριθμή-
σουμε τὰ δημοσιεύματά του ἐδῶ. Εἶναι
γνωστά καί ἔχουν καταχωρησθεῖ σέ ἀπαν-
θήσιμα γιὰ τοὺς λόγους Ἑπειρώτες. Ἐ-
δῶ θρηγοῦμε ὄχι τόσο τὸν συγγραφέα, ὅ-
σο τὸν ἄνθρωπο, τὸν Ἑπειρώτη, τὸν δικό
μας τὸν Ἄγγελο Παπακώστα. Θρηγοῦ-
με μαζί μέ τή σύζυγό του Σλαύκα, μέ τὸ
γιό του τὸ Νίκο, μέ τ' ἀδελφία του καί μέ
πολλοὺς ἄλλους πού ἀγαποῦσαν τὸν Ἄγ-
γελο. Αἰωνία θὰ εἶναι ἡ μνήμη του.

λο παρά μπορεῖ ν' ἀποτελεῖ περιου-
σιακὸ στοιχεῖο, μ' ἐτικέτα «ἀλβανι-
κή περιουσία». Τὸ θέμα βέβαια εἶ-
ναι μεγάλο, ὄχι ὅμως καί δυσεπί-
λυτο γιὰ τοὺς Ὑπουργοὺς Ἐξωτε-
ρικῶν καί Συντονισμοῦ ὡς πρὸς τὸν
καθορισμὸ τοῦ λαθεῖν τῆς Ἑλλά-
δας γιὰ τίς ζημίες πού προκάλεσε
ἡ συμμετοχή τῆς Ἀλβανίας στήν
εἰσβολή στή χώρα μας, ἀπὸ τοὺς
Ἰταλοὺς, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1940.

Οἱ καιροὶ εἶναι παραδεκτὸ ὅτι
μεταπολεμικὰ εἶχαν «γυρίσματα»
γιὰ ὄλους καί μόνο γιὰ τοὺς ἄτυ-
χους Βορειοηπειρώτες δὲν ἔχουν.
Καί τί νὰ πρωτοθυμηθεῖ κανεὶς;
Περιουσίες τῶν Ἰταλῶν ἐγκατεστη-
μένων στήν Πάτρα, Κέρκυρα, Δω-
δεκάνησα, συμψηφίστηκαν καί ἐ-
ξαγοράστηκαν μέ τὸ λαθεῖν τῆς Ἑλ-
λάδος ἀπ' τίς Ἰταλικές ἐπανορθώ-
σεις καί οἱ Ἰταλοὶ αὐτοὶ μᾶς ἀπε-
χαιρέτησαν! Ἄλλοι ὅμως Ἰταλοὶ
μᾶς ἤρθαν καί ἐγκαταστάθηκαν, φι-
λικὰ πάντοτε, σέ διάφορα μέρη. Εἶ-
ναι ἓνα θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο καί μέ-
σα στὰ πλαίσια τῆς Ε.Ο.Κ. τόσα
γράφηκαν καί γράφονται (βλέπε
σχετικὰ «Καθημερινή» 30)1)80 καί
10)2)80). Τὸ ἴδιο ἔγινε καί μέ Γερ-
μανοὺς καί ἄλλους, τέως «ἐχθρούς».
Καί τόσες χιλιάδες Βορειοηπειρω-
τες μένουσιν τώρα (μόνο αὐτοὶ) κλει-
σμένοι σὸ Παραπέτασμα καί στε-
ρημένοι, οἱ περισσότεροι, ἀπὸ τὰ
πάσης φύσεως περιουσιακὰ τους
στοιχεῖα στή χώρα μας, τὴ Μητέρα-
Πατρίδα! Ἄς ἰδοῦμε ὅμως τί θὰ
γίνει, διότι κάτι πρέπει κάποτε νὰ
γίνει...

Φ. Θ. Σ.

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Ἀπὸ τοὺς νεώτερους καταξιωμένους λόγιους Ἡπειρώτες ὁ Μιλτιάδης Οἰκονομίδης, υἱὸς τοῦ ἐπίσης λόγιου καὶ Διδασκάλου τῶν Διδασκαλείων τοῦ Κεσορατίου Βορ. Ἡπείρου Ἀθανασίου (Θανασιάκη) Οἰκονομίδη ἀπὸ τὴν Πολύτσανη. Γεννήθηκε τὸ 19... Ἐσταδιοδρόμησε σὰν ταμιακὸς ὑπαλλήλος καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ἐπιθεωρητῆ Δημοσίων Ὑπολόγων. Διέπρεψε στὸν κλάδο του ἀφοῦ ἐχάρισε σ' αὐτὸν καὶ τὸ «Δημόσιον Λογι-

στικόν» 1933 μοναδικὸ ὁδηγὸ τῶν ταμιακῶν ὑπαλλήλων τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς. Ἡ ὑπαλληλικὴ σταδιοδρομία του εἶναι τιμημένη με εὔσημα καὶ διακρίσεις.

Ἀλλὰ ὁ Μιλτιάδης Οἰκονομίδης γίνεται γνωστὸς ἀπὸ τὸ 1911 με τὴν ἐκδόσιν τοῦ Α' τόμου τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Ἡμερολογίου» ποὺ ἀποτελεῖ θησαυρὸν ποιικίλης Ἡπειρωτικῆς ὕλης λαογραφικῆς, ἱστορικῆς, λογοτεχνικῆς.

Ἡ ἐκρηξὴ τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου (1912) ἀνέστειλε τὴ συνέχισή γιὰ δύο χρόνια (1912, 1913). Τὸ 1914 ὁμῶς καὶ παρὰ τὸν Ἀὐτονομικὸ Ἀγῶνα μᾶς ἐχάρισε καὶ τὸ Β' τόμο τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Ἡμερολογίου», τίς τόσο συμπαθεῖς καὶ δυσεῦρετες σήμερα Ἡπειρωτικῆς ἐκείνης ἐκδόσεις. Στὸς δύο αὐτοὺς τόμους εὐρίσκεται ἓνα μέρος τοῦ ἔργου του. Τὸ ἠθογραφικὸ διήγημα καὶ τὸ εὐθυμογράφημα εἶναι ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα στοιχεία τοῦ πνευματικοῦ του ἔργου. Ἡ μακρὰ δημοσίαι ὑπηρεσία του τοῦ προμήθευσε ἀρκετὸ ὕλικὸ καθὼς καὶ οἱ παραδόσεις καὶ τὰ προσωπικά του διώματα στὴν περιοχὴ τοῦ Πωγωνίου, ὅπου μαζί με τὴν Δρόπολη ὁμιλεῖται ἡ γνησιώτερη ἑλληνικὴ διάλεκτος, ὅσο σὲ κανένα ἄλλο διαμέρισμα τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα τῶν δύο αὐτῶν περιοχῶν μπορεῖ κάλλιστα νὰ σταθεῖ σὰν βάση γι' αὐτοὺς ποὺ πασχίζουν σήμερα νὰ στήσουν στὰ πόδια κάποια σωστὴ δημοτικὴ. Ἀπὸ τὸ 1914 ὁ Μιλτ. Οἰκονομίδης ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὸ προσκήνιο τῶν Ἡπειρωτικῶν Γραμμάτων. Ὅμως γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ. Ἡ δημοσίαι ὑπηρεσία, ποὺ φτάνει

στο απόγειο της άκμης της, μέχρι ν' αναδειχθεί Καθηγήτριας Άνωτάτης Οικονομικής Σχολής Ισότιμος με πανεπιστημιακούς καθηγητές, τον άποροφά. Και παραμερίζεται: ένα έργο του πνευματικό, ο παρωπλισμένος πνευματικός άνθρωπος. Στα 1938 λίγα χρόνια πρὸ τοῦ μεγάλου πολέμου ξαναφουντώνει: ή παλιά του άγάπη στο γνώριμο σχήμα της πνευματικής παραγωγής. Μόνο πὸν δὲν τὸ ονομάζει: «Ήπειρωτικὸν Ήμερολόγιον» Τόμος Γ' 1938, ὅπως θά περίρμενε κανείς. Ήταν τόση ή χρονική διαφορά από τὸ Βον! Τὸ ονομάζει ὅμως «Ήπειρωτικά» και περιέχει: στίς 400 σελίδες του «δική του, ὅπως πάντα, και άλλων Ήπειρωτῶν δημιουργήματα. Σὲ λίγο ὁ πόλεμος, ή πατριωτική έξαρση. Ή ἀπελευθέρωση της Πολύτσανης.

Ὁ Οικονομίδης προσφέρει στον άγώνα ὅτι πολύτιμο έχει. Τήν ἐθελοντική κατάταξη τῶν παιδιῶν του στο στρατό. Τή συλλογή γραμματοσήμων κλπ.

Και σὲ λίγο τὸ ὄραμα αὐτὸ θά σβήσει, στο σιωρὸ τῶν ἐρειπίων της ἐχθρικής κατοχής. Για νά σωθεῖ ὅτι σώθηκε. Στα 1945 νάτος πάλι: με τή συλλογή διηγημάτων του: «Άνθρωποι: από τή Βόρειο Ήπειρο» Θεσσαλονίκη 1945. Πὸν ἔρθηκε τὰ ἔξοδα ὁ τίμιος, φαιελίτης, δημόσιος υπάλληλος Μιλτιάδης Οικονομίδης: Μά στην ήπειρωτική φιλοπατρία, πὸν ἔρχεται: πάντα ναυαγοσωστική στίς ἐθνικές περιστάσεις.

«Ὁ τόμος τούτος, θά σημειώσει: ὁ ἴδιος, γίνηκε δυνατὸ νά τυπωθεῖ, με τή γενναία συνδρομή του άγαπητοῦ μου Ήλία Κων. Οικονομίου, πὸν ἔμπορεύεται: στη Νέα Ὑόρκη και τὸ Βελγικὸ Κογκὸ και στον ὅπολον ἐκφράζονται: και ἀπ' ἐδῶ θερμότητες εὐχαριστίες».

Στον μικρὸ αὐτὸ τόμο, πὸν ἔχει: ήπειρωτικά στολίδια λογιῆς - λογιῆς τοῦ Ή-

πειρώτη διηγηματογράφου δίνεται και ή πολύτιμη πληροφορία για τὸ ὑπόλοιπο ἀδημοσίευτο έργο του, πὸν ὁ ἴδιος ὑπογράφοντας το αναφέρει: ὅτι πιάνει: δημοσιευμένο δύο τόμους με ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ από 200 σελίδες ὁ καθένας τους με τὸς τίτλους: «Ίστορίες από τήν Ήπειρό μου» και «Αὐτὰ πὸν σῆς μολογῶ γινήκανε στην Ήπειρο».

Ὁ Μιλτιάδης Οικονομίδης καταλέγεται: στη χορεία τῶν ρωμαλεωτέρων πεζογράφων της Ήπειρου.

ΕΙΡΗΝΗ ΧΑΡΙΑΤΗ - ΠΡΑ- ΜΑΝΤΙΩΤΗ

Στὸ τέλος τοῦ 1981 κυκλοφόρησε ή ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΛΗΘΟΛΟΓΙΑ ΓΑΓΗΤΙΚΗΣ τῶν γνωστῶν ἐκδόσεων EDITIONS CHRISTIAN HALS. Τὸ βιβλίο αὐτὸ περιλαμβάνει: τίς σύγχρονες τάσεις της Γλυπτικής στην Εὐρώπη ἀρχίζοντας από τὸς γλύπτες δασκάλους τοῦ τέλους τοῦ περασμένου αἰῶνα. Στη, ἔκδοση αὐτή τήν Ελλάδα εκπροσωπεῖ ή ήπειρωτικής καταγωγ-

γής Ἑλληνίδα γλύπτρια ΕΙΡΗΝΗ ΧΑ-
ΡΙΑΤΗ - ΠΡΑΜΑΝΤΙΩΤΗ καὶ γι' αὐτὸ
θεωροῦμε σκόπιμο νὰ δημοσιεύσουμε καὶ
ἡμεῖς περιληπτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν καλλι-
τεχνική της δραστηριότητα:

Ἡ γλύπτρια εἶναι πτυχιούχος τῆς Ἀ-
νωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν καὶ τῆς
Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐπι-
πορικῶν Ἐπιστημῶν. Σὲ συνέχεια πραγμα-
τοποίησε ἐκπαιδευτικὰ ταξίδια σὲ διάφορες
χῶρες τῆς Εὐρώπης καὶ ἔλαβε μέρος σὲ
πολλὰ δεκάδες ὁμαδικῶν ἐκθέσεων στὴν
Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν, ὅπως στὶς Πα-
νελλήμιες Ἐκθέσεις τοῦ Ζαπτείου, στὴν
Ἱστορικὴ Ἐκθεση ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕ-
ΧΝΩΝ, Μεταλλίων στὸ Ἀρχαιολογικὸ
Μουσεῖο Ἀθηνῶν, BIENNALE ΓΑΪΠΤΙ-
ΚΗΣ Φιλοθέης, ἐπαρχιακῶν πόλεων μὲ
τὸ ΑΡΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΣ κ.ἄ. Εἰς τὸ ἐξω-
τερικόν ἀπὸ τίς σπουδαιότερες συμμετοχὰς
ἀναφέρουμε: BIENNALE Ἀλεξανδρείας,
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ στὸ Μόναχο,
UNGLADA—GUILLOT στὴ Βαρκελώνη,
Παγκόσμια Ἐκθεση Νέας Ὑόρκης, NO-
EL DANS LA CITE στὶς Βρυξέλλες καὶ
τέλος ἕξ ἄτομικὰς ἐκθέσεις στὴν Ἑλλάδα
καὶ σὲ ἄλλες εὐρωπαϊκὰς χῶρας.

Διετέλεσε μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Καλλ. Ἐ-
πιμελητηρίου — Σύμβουλος Καλλ. Προ-
σανατολισμοῦ Νέων τοῦ Ὑπουργείου Κοιν.
Ἑπηρεσιῶν — καὶ εἶναι μέλος τοῦ Καλλ.
Σωματείου Ἑλληνίδων — τοῦ Ἐθνικοῦ
Συμβουλίου Ἑλληνίδων, τοῦ Συλλόγου
πτυχιούχων Ἀνωτ. Σχολῆς Καλῶν Τε-
χνῶν — καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐ-
νώσεως Ἑλλήνων Γλυπτῶν. Ἐκτὸς Ἑλ-
λάδος ἀνήκει εἰς τὴν FEDERATION IN-
TERNATIONAL DE LA MEDAILLE
MODERNE—PARIS — εἰς τὴν ACADE-
MIA ITALIA DELLE ARTI—PAR-
MA — εἰς τὸ INTERN. BIOGRAPHI-

CAL ASSOCIATION - CAIMBPIDGE
ENGLAND κ.ἄ.

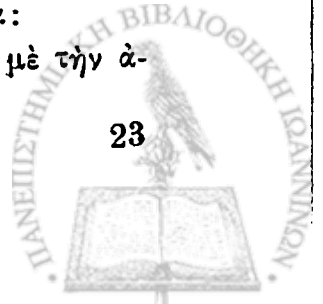
Ἔχει λάβει πέντε πανελλήνια πρῶτα
βραβεῖα σὲ διαγωνισμοὺς γιὰ ἔργα καὶ ἔ-
χει τιμηθεῖ μὲ τίς ἑξῆς διακρίσεις: Εὐα-
ρέσκεια τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἐργασίας,
Γενεύη — Ὑπουργικὴ εὐαρέσκεια γιὰ συμ-
βολὴ στὶς προσπάθειες καλλιτεχνικοῦ προ-
σανατολισμοῦ. Μετάλλιο τῆς πόλεως τῆς
Ἀλεξανδρείας. Ἀργυροῦν Σταυρὸν Τά-
γματος Ἱπποτῶν Ἀγ. Διογυσίου, Νέας
Ὑόρκης. Τιμητικὸ Δίπλωμα τοῦ Βιογρα-
φικοῦ Κέντρου τοῦ Καϊμπριτζ, Χρυσὸ Με-
τάλλιο τῆς ACADEMIA ITALIA DEL-
LE ARTI κ.ἄ.

Στὴν τριανταπεντάχρονη καλλιτεχνική
της δραστηριότητα ἔχει τοποθετήσει πε-
ρὶσσότερα ἀπὸ 45 ἔργα σὲ διάφορα μέρη
τῆς Ἑλλάδος δηλ. πλατεῖες, νεκροταφεῖα,
πινακοθήκες, Μουσεῖα καὶ διάφορους ἄλ-
λους κοινόχρηστους χώρους. Ἐκτὸς Ἑλλά-
δος βρίσκονται ἔργα της στὸ Πανεπιστή-
μιο Κολοῦμβία, στὸ GEORGIA UNI-
VERCITY, στὴν ALBBRIGHT KNOX
ART GALLERY, BUFFALO, στὴν Ὀ-
φθαλμολογικὴ Κλινικὴ, Ἀμβούργου, στὸ
Μουσεῖο Μικρογλυπτικῆς τοῦ GABROVO,
στὸ PANSTWOWE MUZEUM τῆς Πολ-
ωνίας, στὸ STAATLICHE M·U·N·ZSAM
MLUNG τοῦ Μονάχου, στὴν αἴθουσα μι-
κτῶν γάμων τῶν Βρυξελλῶν κ.ἄ.

Γιὰ τὸ ἔργο της γράφουν ἕξ διεθνή καλλι-
τεχνικὰ λεξικά καὶ ὁδηγοί: INTERN.
DIRECTORY OF ART—FRANKFURT
1975 — ART GUIDE INTERNAT.
NEW YORK 1976, INTERNAT. WHOS
WHO IN ART 1978 — ENGLAND,
LES APTS EN EUROPE 1980 κ.ἄ.

Ἡ τελευταία ἐκδοσις τῆς ἱστορίας τῆς
Νεοελληνικῆς Γλυπτικῆς γράφει:

«Στὸ ἔργο της καταπιάστηκε μὲ τὴν ἀ-

φαίρεση που έφτασε ως τη διαγραμματική παρουσίαση αντικειμένων και μορφών. Το διάγραμμα είναι αδρό και «ρευστό» με εξπρεσιονιστική χροιά. Έτσι: αποδίδει μορφές και μνημεία. Στα μετάλλια ή χάραξη περιορίζεται σε καμπυλόγραμμο αφαιρετικά σχήματα. Σε όρισμένες εξαιρετές προτομές της παρουσιάζεται ρεαλιστρία».

Άλλου ό αποθανών Δ) ντής της Έθνικης Πινακοθήκης Άθηνών Άνδρέας Ίωάννου έγραφε:

«...Τά μπρούτζινα πορτραίτα της, μορφές Άγωνιστών, Λογίων και άλλων σπουδαίων προσώπων του τόπου μας έχουν όλο τό θάρρος μιās στέρεης γλυπτικής αντίληψης, αλλά ταυτόχρονα και ένός ελεύθερου εξπρεσιονιστικού σχεδιασμού. Το Έπιτύμβια και Μνημεία της, ξεκινώντας από την ανάγλυφη «PIETA» πάνω σε ταφική λάρνακα, μέχρι τις Στήλες των Πεσόντων και τά Ήρώα της, στημένα σε πόλεις και χωριά της Ελλάδος, είναι: κάθε φορά και ένα καινούργιο όραμα, που κλείνει μέσα του ένα συμβολισμό ταριασμένο στην ειδική περίπτωση του κάθε Μνημείου.

Ή ΕΙΡΗΝΗ ΧΑΡΙΑΤΗ ξεφλάει ένα χρέος, δίνοντας αυτό που έκανε σωστά, χαμηλόφωνα, χωρίς την πανηγυρική εξαγγελία με την όποια συνοδεύονται οι περισσότερες έκδηλώσεις του καιρού μας».

ΜΗΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΣ

Γεννήθηκε στο Κοκκινολιθάρι της Θεσπρωτίας τό 1923.

Άπό μικρός μαθητής ξεχώρισε για τό καλλιτεχνικό του ταλέντο, την επίδοσή του στη ζωγραφική. Όμως ή Ήπειρωτική μοίρα τον κατήρθυσε στην ξενιτειά προς έδρεςιν τύχης.

Άναδείχθηκε στο έμποριο κι έχει σή-

μερα μιá ξεχωριστή θέση σαν έπιτυχημένος Ήπειρώτης. Παράλληλα καλλιέργησε τό ταλέντο του μαθητεύοντας στον Καθηγητή της Σχολής Καλών Τεχνών Άνδρέα Γεωργιάδη.

Έχει πραγματοποιήσει 7 άτομικές εκθέσεις κι έχει λάβει μέρος σε 14 όμαδικές.

Έργα του βρίσκονται σε ελληνικές και ξένες συλλογές.

Τά ήπειρωτικά του θέματα δείχνουν τη

θερμή αγάπη του για τον τόπο της γεννήσεώς του.

Ό Κ α θ η γ η τ ή ς τ ο υ Ά ν δ ρ έ α ς Γ ε ω ρ γ ι ά δ η ς ό Κ ρ ή ς γράφει:

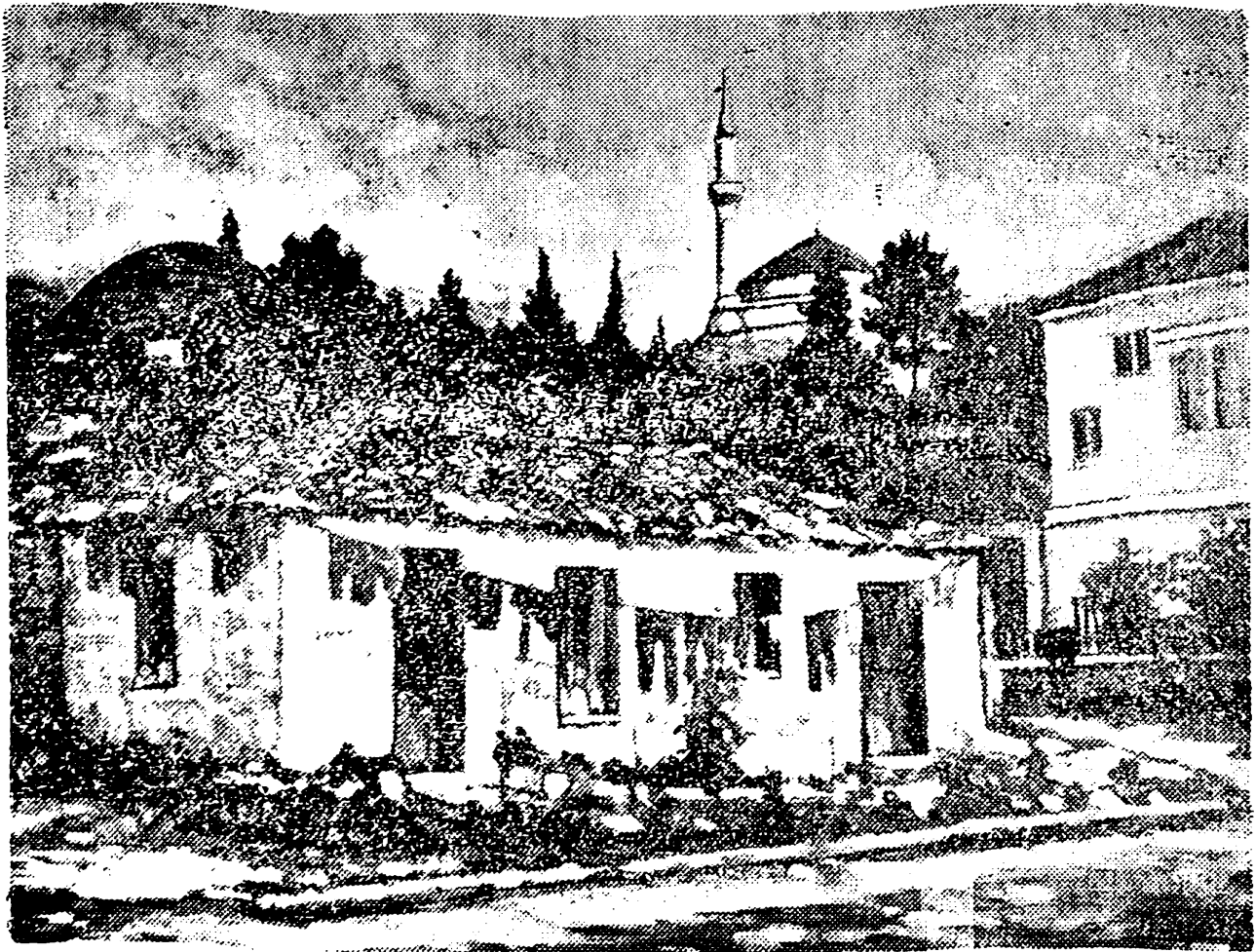
«...Στην έποχή μας, που όλα κοντεύουν νά χάσουν τό νόημα της ζωής, ή έκθεση του Μηνά Στράτη είναι: μιá παρήγορη ύπόσχεση ότι θα ξαναβρούμε τό χαμένο όρόμο στην τέχνη, που τόσο έπληθισόμας».

Ό Σ π ύ ρ ο ς Π α ν α γ : ω τ ό π ο υ λ ο ς :

«...Ή όομή των τοπογραφών του είναι: συνήθως γερή και τό χρώμα χιμιώδες.

Οι νεκρές φύσεις, άνθη, φρούτα και κυνήγια φέρνουν στη μνήμη μας έργα πα-

Μηνᾶ Στράτη — Τοπίο στο Κάστρο.

λιῶν, μεγάλων ἐκπροσώπων τῆς νεοελληνιστικῆς Σχολῆς!»

Ὁ Χρῆστος Λεβάντας :

«Μᾶς ἐντυπωσίασαν τὰ ζωγραφικὰ ἔργα τοῦ Μηνᾶ Στράτη, πού ἀληθινὰ στάθηκαν μιὰ ἀποκάλυψη».

Ὁ Κώστας Σπολίγκας γιὰ τὸ Μηνᾶ Στράτη :

«...Πηγαῖο ταλέντο μὲ αἴσθηση τῶν χρωματικῶν συνθέσεων καὶ σύγχρονη ἀντίληψη γιὰ τὴν ἀφήρηση γνωστῶν θεμάτων».

Ὁ Σπύρος Παναγιωτόπουλος :

«...Τὰ τοπία του εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ φῶς

Μεσογειακό. Καὶ ἀναδίδουν τὸ ἄρωμα τῶν Ἑλληνικῶν ἀγριοσεύλουδων καὶ τῆς ἀλιτάχνης τῶν γυαλῶν μας».

Ὁ τεχνοκρίτης - Ζωγράφος καὶ συγγραφέας, Διευθυντῆς τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας» Ἰωαννίνων Δημόσθενης Κόκκινος :

«...Ἡ ἄσκηση καὶ ἡ ζωγραφικὴ ἀντίληψη πού διαθέτει ὁ Μηνᾶς Στράτης, εἶναι χωρὶς ἀμφίβολες ἀναζητήσεις, γνωρίζει τὴ δύναμη τῶν χρωμάτων καὶ μπορεῖ νὰ παίξει μὲ τὴν ἀξία τους δίχως νὰ πειραματίζεται· ἢ νὰ ἀστειεύεται μαζί τους...»

Θελκτικὴ συνομιλία μὲ τὴ φύση, ἀλλάθητη εὐαισθησία στὶς ἀποχρώσεις, κρυφὴ δραματικότητα στὶς νεκρὲς φύσεις...»

Μηνᾶ Στράτη — Αὐλόπορτα.

Ὁ Δάσκαλος - Συγγραφέας Κώστας
Λαζαρίδης:

«...Τὰ λουλούδια σὰν νάνια: ἔτοιμα νὰ σκορπίσουν τὰ πέταλά τους κάτω στὴ γῆ, νὰ δεχτοῦν τίς μέλισσες ἐπάνω τους, νὰ χαρίσουν σ' αὐτές τὸ νέκταρ ἢ νὰ χύσουν τὸ ἄρωμά τους τριγύρω στὸν ἀέρα. Ζωγραφίζεις: ἐντυπωσιακά, ἀλλὰ ἀπαλά, ἡμερα, ἐλκυστικά. Τὰ ἔργα του χαρίζουν χαρὰ καὶ ικανοποίηση. Ὅφειλω νὰ δηλολογήσω, ὅτι ἐνοιώσα τόση εὐχαρίστηση, ὅση ὀρίσκουμε ὅλοι μας σὲ λίγες στιγμὲς ἀπὸ τὴ ζωὴ μας».

Ὁ Καθηγητὴς Ἀνδρέας
Γεωργιάδης:

«...Ἀγαπητὲ Μηνᾶ, γιὰ τὴ νέα σου ἀντί-
τή ἐκθεσὴ θὰ πῶ μόνο τοῦτο: Οἱ ζωγρα-

φικοί σου πίνακες δὲν χρειάζονται τὴ συ-
νηγορία κανενός! Μιλῶν μόνοι τους κα-
τευθεῖαν στὴν ψυχὴ τοῦ ἐπισκέπτη. Εἶμαι
ὕπερῆφανος πρὸς ὑπὴρξες μαθητὴς μου».

Ὁ συμπατριώτης μας συγγραφέας
Γιᾶννης Μπενέκος:

«...Ἀγαπητὲ μου Μηνᾶ, δὲν εἶμαι οὔτε
ζωγράφος, οὔτε τεχνοκρίτης. Ὅτι, σοῦ
γράψω λοιπόν, εἶμαι ἐντυπώσεις καὶ κρί-
σεις ἐνὸς ἀπλοῦ ἐπισκέπτη. Μόλις μπήκα
στὴν αἴθουσα τῆς ἐκθεσῆς σου, τὸ πρῶτο
πρὸς μὲ ἐντυπωσίασε ἦσαν ἡ φωτεινότητα
τῶν εἰκόνων σου, ὁ πλούσιος, ἐντονος, ἀρ-
μονικός καὶ χαρούχος χρωματισμὸς τῶν
πινάκων σου. Εἶχα τὴν ἐντύπωση πὺς
ὄριστόμου σὲ κάποιον ἑλληνικὸ τοπίο σὲ
μέρα τοῦ Μάη, ἡλιόλουστη καὶ ἐλόγυρα

ΑΝΘΙΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο άγνωστος τούτος στους πολλούς Ήπειρώτης μοναχός γεννήθηκε τὸ 1768 καὶ πέθανε τυφλὸς τὸ 1847.

Δώδεκα χρόνια ἔζησε φυλακισμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασῆ γιατί φιλοξένησε τὸν

πρασινάδα καὶ λουλούδια.

Μὲ κυρίεψε ἓνα αἶσθημα χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, ξέχασα τίς μικροστενοχώριες μου, λυτρώθηκα ἀπὸ τὴ μίζερη καθημερινότητα. Ὅλοφάνερο πὼς τὸ ἔργο σου μίλησε στὴν ψυχὴ μου. Τί γὰρ τὰ κάνουμε τὰ ἄλλα; Τὸ ἔτσι ἀκολουθεῖς τὴ νατουραλιστικὴ σχολή, μένεις πιστὸς στὴν παράδοση, ἀδιαφορεῖς γιὰ τίς μοντέρνες τάσεις κλπ., κλπ.;

Ἐδῶ ἔχουμε τούτο τὸ χειροπιαστὸ ἀποτέλεσμα. Μᾶς λυτρώσες μὲ τὴν τέχνη σου, ἀπὸ κάθε ταπεινότητα. Μᾶς ἔδωσες ἀνάταση γιὰ εὐγενικὰ ἰδανικά. Εὐπνήσες τὴν ἀνθρωπιὰ μας, μᾶς ἔκανες καλύτερους. Βγῆρα ἀπὸ τὴν αἴθουσα καὶ ἤθελα γὰρ ξαναγυρίσω, γὰρ βρεθῶ ἀκόμα μιὰ φορὰ ἀνάμεσα στους πίνακές σου.

Βγαίνοντας ἐνοῶθα νᾶμα: καλύτερος ἀπὸ ὅτι ἤμουν μπαίνοντας. Λοιπὸν; Μικρὸ τῶχεις αὐτό; Εἶναι: μεγάλο, πολὺ μεγάλο ὅπως μεγάλη εἶναι καὶ ἡ τέχνη σου, ὅπως μεγάλος εἶσαι καὶ σύ. Ναί, ἀγαπητέ μου Μηνᾶ. Εἶσαι: ἀναμφισβήτητος, μεγάλος ζωγράφος. Κι' ἂν τυχόν, οἱ ὁμότεχοί σου δὲν σὲ τοποθετοῦν στὸ ψηλὸ θάθρο ποῦ σοῦ ἀρμόζει, τὸ λάθος εἶναι δικό τους, γιατί τὸ ἔργο σου ἔχει: ἀλήθεια, εὐκρίνεια, σαφήνεια, διαύγεια, καθαρότητα. Εὐχαριστεῖ, ξεκουράζει, λυτρώνει. Θὰ ζήσει: λοιπὸν. Καὶ μαζί του καὶ σύ».

Γεώργη Μπότσαρη καὶ τὰ παιδιὰ του στὰ Θεοδώριανα.

Ἀπέδρασε ἀπὸ τίς φυλακὰς καὶ κατέφυγε μὲ τὴ βοήθεια τῶν φίλων του στὴ Ζάκυνθο. Ἐκεῖ ὁ μαρτυρικὸς καλόγερος μύηθηκε στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία ἀπὸ τὸ Διδάσκαλο Καλύβα καὶ μὲ τὸν ποιητὴ Μαρτελάο ἔκαναν τὴν τριανδρία τῶν Κατηχητῶν. Συνέργησε στὴ συλλογὴ ἐράνων γιὰ τὸν Ἀγῶνα. Ἀλληλογραφοῦσε μὲ τὸν Καποδίστρια. Λέγεται ὅτι αὐτὸς ἐμήνησε τὸν Διονύσιο Ρώμα στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία.

(Μ.Ε.Ε.)

Γιὰ τὸ ἐπόμενο Δελτίο

Ἐμειναν στοιχειοθετημένα γιὰ τὸ ἐπόμενο Δελτίο ἕξ αἰτίαις πληθώρας ἐπικαιρῆς ὕλης:

- 1) Ἐκθεση τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Καλλιστράτου γιὰ τὴν ἵδρυση «Ὁργανισμοῦ Λίμνης Παμβώτιδος».
- 2) Ἐνδιαφέρουσες φωτογραφίες Ἡπειρωτικῆς Πινακοθήκης (Ἀποστ. Βερτοδούλου).
- 3) Βιβλιογραφία - Βιβλιοκρισίες.
- 4) Καλλιτεχνικὰ καὶ Φιλολογικὰ Πορτραῖτα τῶν κυρίων Κώστα Καλογήρου καὶ Σπύρου Μουσελίμη καὶ ἄλλα.

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΜΗΝΑ ΣΤΡΑΤΗ

Ἰσόγεια αἴθουσα Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ».

Ἀπὸ 2 μέχρι 15 Μαρτίου.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ἡ Ἐκθεση θὰ εἶναι ἀνοικτὴ καθημερινὰ 10—1 καὶ 5—9 μ.μ. Τίς Κυριακὰς ἡ Ἐκθεση θὰ εἶναι κλειστή.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.: Τὰ διάφορα ἀνεκδοτο-
λογικά κ: οἱ ἀναδρομὲς στὸ παρελθὸν θέλ-
γουν ἓνα μέρος ἀναγνωστῶν. Αὐτὴ ἡ ἀ-
νάγκη ὑπαγόρευσε τὴν δημοσίευσή αὐτῶν
τῶν ἐνθυμημάτων.

Πρωτόλεια, τροφή κατάλληλη διὰ τούς πάσχοντας ἐκ... λευκώματος

Στὰ 1932 εἶχα πάει στὰ Γιάννενα. Θε-
ώρησα χρέος μου νὰ περάσω ἀπὸ τοῦ Χρ.
Χρηστοβασίλη, νὰ υποβάλω τὰ σεβάσμα-
τά μου. Νέος φοιτῆς, γεμάτος ὄνει-
ρα θρεμένος καὶ γαλουχημένος μὲ τὴν ἐλ-
ληνικὴ λογιαντική, ἔβλεπα πάνω στὴν Ἡ-
πειρο δύο κολοσσούς, τὸν Κρυστάλλη στὴ
ποίησή καὶ τὸν Χρηστοβασίλη στὸ πεζο-
λόγο. Μοιάζουν μὲ δύο αὐλοῦς, πὺ τρα-
γουδάει ἡ Ἡπειρο ἀπὸ μέσαθὲ τους μὲ
ἐκατὸ φωνές. Ἀνέβηκα στὸ Σεμσεντὶν
Ἰτζαμί, ὅπου καθόταν, μὰ δὲν τὸν βρήκα.
Μοῦ εἶπαν πὺς θὰ τεράσει: στίς ἔνδεκα ἡ
ώρα ἀπὸ τοῦ δικηγόρου Γ. Μουλαϊμίδη.
Εὐχαίρια ν' ἀνταμύσω καὶ τοὺς δύο.

Τὸν συνάντησα στὴν κεντρικὴ πλατεία
ν' ἀνεβαίνει.

— Πῶς στὰ Γιάννενα; μοῦ λέγει.

— Σταθμὸς γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ ἀκρι-
δῶς σὰς ψάχνω νὰ σὰς ἀποχαιρετήσω, τοῦ
ἀπαντῶ.

— Πότε φεύγεις;

— Αὔριο τὸ πρωτ.

Στὴ «Φωνὴ τοῦ Πωγωνίου» τοῦ Χρ.
Σακελλαρίου εἶχε δημοσιευσθῆ μιὰ τριστη-
λη περιγραφή μου γιὰ τὸ πανηγύρι τῆς
Βήσσανης, ὅπου ἐξεθείαζα φυσικὰ τίς ὡ-
ραῖες Βησσανιώτισσες, φημισμένες σ' ὅλη
τὴν Ἡπειρο γιὰ τὴν ὀμορφιά τους, μὰ
διατύπωνα καὶ μερικὸς ὑπαινιγμούς, ἂν
καλοθυμῶμαι, πὺ παρερμηνεύτηκαν ἀπὸ
κάποιους καλοθελητῆς τοῦ ἀπὸ τότε ἴσα
μὲ σήμερα σεβαστοῦ μου φίλου Χριστ. Σα-
κελλαρίου. Ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ πέσουν
βροχὴ οἱ ἐπιστροφές τοῦ φύλλου στὸ γρα-
φεῖο τοῦ σὲ σημεῖο, πὺ κλονίστηκε ἡ ὑ-
πόστασις τῆς ἴδιας τῆς ἐφημερίδας τοῦ.

— Μ' ἔκαψες μοῦ λέει. Ὅλοι οἱ Βησ-
σανιώτες μοῦ γυρίζουν τὸ φύλλο καὶ χά-
νω τὴ βάση τῆς κυκλοφορίας μου.

— Νὰ κάνουμε μιὰ διασάφηση, τοῦ λέω.
διότι πρόκειται: περὶ παρεξηγήσεως!

Φροδύθηκε μίμπως ἡ ἐνυπόγραφη ἐπα-
νεμάνσή μου ἐρεθίσει: περισσότερο τὰ
πράγματα καὶ θέλησε νὰ κἀνὴ μόνος τοῦ
τὴν ἀποκατάστασι.

Τὴν ἐπομένη ἐβδομάδα ὄλεπω ἓνα πεν-
τάστηλο φιλιππικὸ στὴ θέσι τοῦ κυρίου
ἄρθρου μὲ τὸν τίτλο «Δεῖ γράμματα μα-
θεῖν καὶ μαθόντα νοδὸν ἔχειν» στὸ ὅποιο
περνώντας με γενεῆς δεκατέσσες καὶ
ἀποκαλώντας με «μειράκιον» — μί-
μπως δὲν ἤμουν μαθητῆς Γυμνασί-
ου; προσπαθοῦσε νὰ... ἡσυχάσει: τὰ

πράγματα απειλώντας με μάλιστα με ύποβολή μηνύσεως εκ μέρους αναγνωστών.

Είχα ανησυχήσει κάπως, διότι: άθελά μου έτάραξα την ήσυχία της καλής κοινωνίας της Βήσσανης και θγάζοντας το σώμα του έγκλήματος από τή τσέπη μου το δείχνω του Χρηστοθεασίλη.

—Μή μου λές τίποτα, μου κάνει.

—Διάβασα κι εκείνα πώγραφες κι εκείνα που σώγραψε ο Σακελλάριος. Τώκανες τήν καλύτερη ρεκλάμα μιά δέν τήν κατάλαβε. Δέ βλέπω το λόγο ν' ανησυχήσεις, μιά αν θέλεις, νά ρωτήσουμε το Μουλαϊμίδη, εκεί πάω.

Στήν ίδια θέση έμωσ βρίσκεται: ακόμα και σήμερα το ισόγειο γωνιαίο.

—Γιώργη! ο μουσόληπτος φίλος μου έχει βρίσει τίς Βησσαγιώτισσες, για κούταξέ το. Ο διάσημος στα Γιάννενα δικηγόρος το διάβασε προσεκτικά και απέφάνθη ότι: το περιεχόμενο δέν συγιστούσε άδίκημα τύπου, αλλά, πρόσθεσε, κάνοντας πνεύμα, ότι είναι τροφή κατάλληλη δια τους πάσχοντας εκ... λευκώματος!

Φιλολογικό Ίωδηλαίο. Κρίσεις λογοτεχνών για το έργο του Χρηστοθεασίλη. Ο ιστορικός της ελληνικής λογοτεχνίας πού... δέν τον ήξαιρει!

Στά 1954 ή 35 μιά ομάδα νέων με κεφάλαια τον ένθουσιασμό μας, και τή λατρεία πρòς τήν Ήπειρο, ο Νίκος ο Κουτός, ο Στέφανος ο Κουτός, ο Σπύρος ο Λίτος, αυτός που γράφει τίς γραμμές αυτές, ο Κώστας ο Σταμάτης, που ήξαιρε πού γεννοῦν και οί κότες των Ήπειρωτών της Αθήνας, και ο Θανάσης ο Γκογκώνης, τυπογράφος τότε, και ή... τεχνική μας έλπίδα! αποφασίσαμε

τήν έκδοση του «Ήπειρωτικού Μέλ-λοντος»: Άκόμα θυμάμαι τή μυρωδιά από το φρέσκο τυπογραφικό μελάνι του πρώτου φύλλου. Ή προσπάθεια εκείνη, αν δέν είχε τίποτε άλλο, καθρέφτιζε όμως τους χτύπους της νεανικής μας καρδιάς και μετάδινε σε χιλιάδες Ήπειρώτες τον χρεμετίζοντα ένθουσιασμό μας.

Στά Γιάννενα άρχισε δειλά μιά κίνηση νά έορταστοῦν τά φιλολογικά πενηντάχρονα του Χρηστοθεασίλη.

Μοναδική εύκαρία νά διαδηλώσουμε τήν αγάπη μας για το μεγάλο φίλο μας λογοτέχνη και ταυτόχρονα νά επιτύχωμε και μιά δημοσιογραφική νίκη πρώτου μεγέθους.

Έρριξα τήν ιδέα και ανέλαβα νά πάω γραμμή νά βρω τους Έλληνες λογοτέχνες. Πήρα αυτόγραφες κρίσεις τους απ' όλους σχεδόν, τον Ξενόπουλο, τον Νιρβάνα, τον Καμπούρογλου, τον Βλαχογιάννη, το Στέφανο Δάφνη τον Αθάνα κι' άλλους.

Άφιερώσαμε τήν πρώτη σελίδα και τή δεύτερη ολόκληρη σ' ένα από τα πρώτα φύλλα στον πανηγυρισμό του Ίωδηλαίου του. Ήταν ένα εξαιρετικό γεγονός.

Γράφοντας για τον Χρηστοθεασίλη έτελείωνα: Νά μās ζήσεις πουργαρίσει, νά τά εκατοστήσεις!

Είχε εύχρηστηθή πολύ. Ήταν ή μεγαλύτερη χαρά που είχα αισθανθή στη ζωή του από τήν αναγνώριση αυτή. «Σ' εύχαριστώ, μου έγραφε, για όσα μου έγραψες και για όσα μου επιφυλάσσει ή μοίρα μου νά ιδώ».

Στήν προσπάθειά μου νά φέρω εις πέρας τήν αποστολή μου θέλησα νά έχω τή γνώμη και του Άρίστου Καμπάνη. Τον βρίσκω στα γραφεία της «Πρωτας».

—Τί γνώμη έχετε, κύριε Καμπάνη, για:

τὸ ἔργο τοῦ Χρηστοβασίλη;

—Δὲν τὸν γνωρίζω αὐτὸν τὸν κύριο! ἦταν ἢ ἀπάντησή του καὶ μὲ ἄφησε σύ-
ξυλον. Ἀπὸ τὸ πρόσωπό του ἄφηγε νὰ
διαφαίνεται τὸ περίσσευμα τῆς χολῆς του.
Ἦταν καὶ ἱστορικός τῆς ἑλλην. λογοτε-
χνίας ὁ μακαρίτης, δίνοντας τὴν ἱστορία
τῆς σὲ δεκαεξασέλιδα ἀπὸ τὴ «Νέα Ἑ-
σία» τοῦ Γρηγορίου Ξενοπούλου, στὰ 1936.

Ἀπὸ τότε συχωρεμένος ἀναπαύεται πιά
στὰ ὀλόλευκα θαμπάκια τῆς λησιμονιᾶς.
Ἴσως εἶμα: ὁ τελευταῖος πού τὸν ἀνα-
φέρω.

Ἄ Καμπούρογλου νὰ ξεγραφτεῖ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία!

Βρίσκω συνέχεια τὸν Δημητράκη τὸν
Καμπούρογλου. Ὁ συμπαθητικὸς «Ἀνα-
δρομάρης» Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τό-
τε, καθόταν σ' ἓνα διώροφο σπιτί στὴν
ὁδὸ Μακεδονίας. Χειμῶνας καιρὸς. Εἶ-
χε τὰ πόδια του τυλιγμένα στὴν κουβέρ-
τα.

—Κάτσε, μάτια μου!

Μ' ἐρώτησε μὲ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ Χρη-
στοβασίλη, γιὰ τὴ ζωὴ του, γιὰ τὸ τί
ἔγραφε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

—Δὲν τοῦ λέει, μοῦ λέει, νὰ κάνει μιὰ
κίνηση ὑποψηφιότητος γιὰ τὴν Ἀκαδη-
μία;

Πιάνω καὶ τοῦ τὸ γράφω. Νὰ ἢ ἀ-
πάντησή του — πάντα ἀσυμβίβαστος,
μονοκόματος, ἀλύγιστος, ἓνα κομμάτι γνή-
σιο, ἀπὸ ἡπειρώτικο πουρνάρι.

—*Πέει τοῦ Καμπούρογλου, σὲ ἀπάν-
τησή μου, νά... ξεγραφτεῖ κι αὐτὸς ἀπὸ
τὴν Ἀκαδημία! Ἄν ἤθελα νὰ γίνω Ἀ-
καδημαϊκὸς θὰ τῷγα κάνει ἀπὸ χρόνια.
Δὲν ἔχω καιμιά δουλειὰ μὲ τὴν Ἀθη-
ναϊκὴ κλίμα τῆς Ἀκαδημίας!»

Ποῦ νὰ μεταφέρω τέτοια ἀπάντησι!

Ὁ Κ. Φαλτάιτς καὶ οἱ γύφτοι τῆς Ἡ- πειρος. Ὁ Νεοκλ. Καζάζης καὶ ὁ Νικ. Πολίτης κατὰ τοῦ Χρηστοβα- σίλη. Τὰ κηριὰ πού δὲν ἀναφαν!

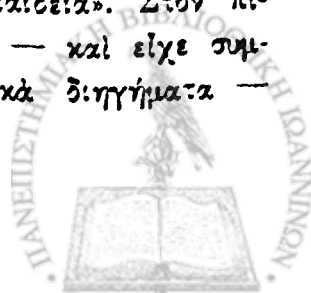
Στὴν «Ἐθνικὴ» τοῦ Τζιριζόπουλου
ἐργαζόταν ὁ Κώστας Φαλτάιτς ἓνας ξυ-
πνὸς δημοσιογράφος καὶ μιὰ καλὴ πέν-
να. Δὲν ξέρω τί τὸν εἶχε πιάσει: μὲ τοὺς
γύφτους τῆς Ἡπειρος καὶ εἶχε ἀρχίσει
μιὰ ἀπέραντη... γυφτολογία. Εἶχε πατή-
σει: ὅμως τὰ ἀμπελοχώραφα τοῦ Χρηστο-
βασίλη, πού δὲν συχωροῦσε σὲ κανέναν
μὴ Ἡπειρώτη νὰ γράφει: γιὰ τὴν Ἡπει-
ρο, ἔστω καὶ τὴν ἐλάχιστη ἀνακρίβεια.

Μοῦ ἔγραφε: «Ὁ γ υ φ τ ὀ π α -
θ ο ς κ α ἰ γ υ φ τ ο γ ε ν ν η μ ἔ -
ν ο ς Φ α λ τ α ἴ τ ς θ ἄ κ ἄ ν ε ἰ
κ α λ ἄ ν ἄ μ ἢ γ ρ ἄ φ ε ἰ μ π α ν
τ α λ ἄ π ρ ἄ μ α τ α γ ἰ ἄ τ ο ῦ ς
γ ὕ φ τ ο υ ς τ ῆ ς Ἡ π ε ἰ ρ ο ς».

Σὲ μιὰ συνομιλίᾳ μου μὲ τὸν Φαλτά-
ιτς τοῦ ἔκανα λόγος γιὰ τὴ σύσταση τοῦ
Χρηστοβασίλη καὶ γελώντας τοῦ ἀνέφε-
ρα τὰ ἐπίθετα μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἐστόλιζε.

Ὁ μακαρίτης ἔγινε μπαρούτι: καὶ ἄρ-
χισε νὰ μοῦ λέει: τὴν ἱστορία μεταξὺ
Χρηστοβασίλη καὶ Νεοκλή Καζάζη τῆς
Ἐπαιρείας «Ἑλληνισμός» καὶ γιὰ τὴν
ἐπίθεση τοῦ Νικολ. Πολίτη κατὰ τοῦ
Χρηστοβασίλη γιὰ παραποίηση καὶ ἰδιο-
ποίηση τῶν Δημοτικῶν Τραγουδιῶν. Ὁ
Φαλτάιτς νευρικός, ὅπως ἦταν εἶχε βγῆ
ἀπὸ τὰ ροῦχα του. Τρόμαξα νὰ τὸν κα-
θησυγάσω. Τὸν εἶχαν πειράξει: καίρια
τὰ ἐπίθετα.

Ὁ Πουρνάρας ἔβγαλε στὰ 1934 μιὰ
«Ἀγροτικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια». Στὸν πί-
νακα τῶν συνεργατῶν — καὶ εἶχε συμ-
περιλάβει καὶ ἀγροτικὰ διηγήματα —

ἀριστερά τοῦ ὀνόματος τῶν συγγραφέων, πού εἶχαν πεθάνει, ἔβαλε σταυρό.

Κακά πληροφορημένους ἐσταύρωσε καί τὸν Χρηστοδασίλη, πού ζοῦσε ἀκόμα καί γέμιζε τὰ Γιάννενα μὲ τὴ θορυβώδη παρουσία του.

Ὅταν τὸ ἔμαθε ὁ Χρηστοδασίλης ἀπάντησε πικρὰ ἀπὸ τὴν «Ἐλευθερία», τὸ ἀλησμόνητο μικρὸ καί μαχητικὸ δημοσιογραφικὸ του ὄργανο.

«Ἀκόμα δὲν ἀπέθανα
κι ἀνάψαν τὰ κεριά μου
κι ἓνα σταυρὸ μου θάλανε
ζερβιά ἀπ' τ' ὄνομά μου.
Κι' ἂν ἐχτὲς δὲν πέθανα
αἴριο θά πεθάνω
κι ἓνας σταυρὸς θὲ νὰ στηθεῖ
στὸν τάφο μου ἐπάνω».

Ὁ «ἐκ λάθους» ἐκείνος θάνατος, πού εἶχε σκαρώσει ὁ Πουρνάρας στὰ 1934 στὴν «Ἀγροτικὴ Ἐγκυκλοπαίδειά» του γιὰ τὸ Χρηστοδασίλη, εἶχε προκαλέσει μελαγχολία στὸ λογοτέχνη καί ἀντέδρασε στὴν «Ἐλευθερία» του μὲ τοὺς παραπάνω στίχους.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ συνέπεσε νὰ γιορτάζῃ τὰ γενέθλιά του. Οἱ φίλοι του ἀπὸ παντοῦ τοῦ ἔστειλαν εὐχές, ὅπως κάθε τόσο, εὐχές γιὰ τὴ μακροημέρευσή του, γιατί καί τὰ πιὸ βαθεῖα γεράματα δὲν θέλουν ν' ἀκούσῃ, τὴν ὥρα τοῦ θανάτου :

... καί μὲ τὰ τόσα βάσανα
πάλι ἡ ζωὴ γλυκεῖά 'ναι.

Ἡ ποιήτρια Μαρία Δαβαρούνα, συνδεμένη μὲ τὸν ποιητὴ, τοῦ πῆγε ἄσπρα

λουλούδια στὴ γιορτὴ του. Ὁ Χρηστοδασίλης θυμήθηκε πάλι τὸ θάνατο, πού φτερούγισε καί συνεδύασε τὰ ἄσπρα λουλούδια τῆς γιορτῆς μὲ θλιβεροὺς συμβολισμούς.

Στὴν «Ἐλευθερία» εἶδαν τὸ φῶς οἱ πάρα κάτω στίχοι: σὴν ἀπάντησῃ:

Ἄσπρα λουλούδια μ' ὄφερεις
γιὰ τὰ γενέθλιά μου
ἄσπρα σὴν τὴν ψυχούλα σου
καί τ' ἄσπρα τὰ μαλλιά μου.

Τ' ἄσπρα μαλλιά εἶναι σάβανο
προμήνυμα θανάτου
χαρὰ 'ς τὸν πού δὲν ἄσπρισαν
ἀκόμα τὰ μαλλιά του.

Ὅμως ἡ νέα ποιήτρια κρατοῦσε σὰ χέρια τῆς τὸ μαγικὸ κλειδί τῆς ποιητικῆς τέχνης καί τοῦ ἀπήγγιξε στὸ ἐπόμενο φύλλο μὲ τοὺς ἐπομένους θαυμασίους στίχους :

Καί τ' ἄσπρα χιόνια σὰ θουὰ
φαντάζουν στὴν πλαγιὰ τους
μὰ σὴν τὰ βλέπει ὁ Χάροντας
τρομάζει στὴ θωρειά τους.

Κάτασπρος εἶν' κι ὁ Ὀλυμπος
μὰ Χάρο δὲ φοβάται
καί μὰ εὐχὴ δλόθερμη
στὰ χρόνια του νὰ πᾶτε.

Πέρασαν δυὸ χρόνια. Ὁ Χρηστοδασίλης ἐφόρεσε πάλι τὴν κονκάρδα τοῦ πληρεξουσίου τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τιμητικώτατα ἐκλεγόμενος ἀπὸ τοὺς ἠπειρώτες γιὰ τοὺς πολιτικούς του ἀγῶνες. Στὰ 1936 εἶχεν ἔρθει στὴν Ἀθήνα. Ἡ

Χρήστος

Χρηστοβασίλης

άλληλογραφία μας είχε δώσει τη θέση της σε κοινωνικές επισκέψεις πλέον, που σ' αυτές πάντα τα θέματα ήταν φιλολογικά. Έδοκίμασε αληθινή έκπληξη όταν με συνήγτησε γραμματικό... στο πολιτικό γραφείο του κ. Γεωργ. Μελά, πολιτευτού των Φιλελευθέρων τότε.

Δέ βάσταξε ο βράχος αυτός του Λαϊκού κόμματος, που ξέσπαγαν επάνω του τα κύματα της μανιασμένης ήπειρωτικής βενιζελικής θάλασσας.

—Βενιζελόμουτρο και σύ; μου είπε συνωφρωμένος.

— Άν, δάσκαλε, του απάντησα, τα νιάτα δεν έχουν φιλελεύθερες ιδέες, έχουν πεθάνει πριν σην ώρα τους!*

Δεν θα κουράσω την υπομονή του αναγνώστη με περισσότερα σήμερα και θα τελιώσω με τα ύστερνά του αξέχαστου Ήπειρώτη λογοτέχνη.

Μιά καρδιοπάθεια τον είχε τραβήξει: μόνιμα στην Αθήνα, αυτόν τον ξερριζωμένο βράχο, που έμοιαζε παράξενα έκσφενδονισμένος πάνω στην Αθηναϊκή ασφαλτο, μακριά από την Ήπειρό του, τη χλιοτραγουδισίμενη.

Στου γαιμπού του στρατηγού Μπακοπούλου, εκεί στο Ψυχικό, τον βρήκα ένα άττικό φθινόπωρο στο μούχρωμα ενός δειλινού, που τ' άηθισμένα γεράνια άνάδιναν ένα άρωμα άνάμεσα μαστίχας και θυμάματος. Ήταν τρισευτυχισμένος στη γαλήνια του. Είχε πάρει το κρατικό

βραβείο του Υπουργείου της Παιδείας για την πεζογραφία, μία ύστατη έπιβράβευση.

—Τώρα! Τι να το κάνω! μου λέει.

—Δέν ήρθε το «τώρα» του λέω. Έχετε πολλά χρόνια να ζήσετε. Το Ζουλιάτι** και το Σούλι: το φοβάται: ο Χάρος.

Κούνησε θλίβερά το κεφάλι του.

— Όταν τ' άλογα δουλεύουν πολύ, πρόσθεσε, αφήνουν τα πέταλα στους δρόμους!

Πέθανε άνάμεσα στη στοργή των δικών του, την έπέτειο της πτώσεως του Μπιζανίου, 21 Φεβρουαρίου 1937.

Ή μοίρα του είχε κάνει τη φιλοφρόνηση να συνδέση την ήμέρα του θανάτου του με την αύγή της ήπειρωτικής έλευθερίας!

* Βλέπ. Έπιφυλλίδες Άλ. Χ. Μαμπούλου, στον Κυριακάτικο «Πρωινό λόγο» των Ίωαννίνων της 4.6.1961, 11.6.61 και 18.6.61.

** Ή γενιά του Χρηστοβασίλη κράταγε άπό το Ζουλιάτι του Κουρβελεσίου, άπ' όπου οι πρόγονοί του κατέφυγαν στο Σούλι για ν' άποφύγουν τον έξισλαμισμό.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οί κύριοι Άναγνώσται να μās γνωστοποιούν τη νέα τους διεύθυνση.

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

Ὁ κ. Μ. Παπαρούσης γιὰ τὸ Δελτίο	300	στὴ μνήμη τῆς ἀληθινοῦς Κυρᾶς τῶν Ἰωαννίνων ἀδελφῆς τους Χαρίκλειας Μίστου.	
Ἡ συμβολαιογράφος δις Ἀντιγόνη Παπακώστα ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας	1000	Ὁ ἐπίτιμος Πρέσβυς (Κυθῆριος) κ. Γεώργ. Κυρίτσης συνδεδεμένος μετὰ τὴν Ἑπειρο (Πρόξενος Ἀργυροκάστρου 1935—36) γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας ἀδιάλειπτη συνδρομή του	1500
Ὁ Ἐφέτης κ. Γ. Παπαζώης ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Ἡρ. Καζάκος γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ τ. Ἀρχηγὸς Χωροφυλακῆς ὕπ) γος κ. Μιλτ. Ἀργιάννης ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Ἀ. Βαταβάλης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ κ. Ἀπόστ. Κατσιλέρος γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ Δάσκαλος κ. Κώστας Κράλιος μαζί μετὰ τὴν ἀγάπην του ὁμοίως	1000
Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Ἰ. Χαρίτος ὁμοίως	500	Ἡ κυρία Θεοδοσία Γιάννη Σαράλη ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ρεβέκα Πολυμέρου εἰς μνήμην τοῦ ἀληθινοῦ συζύγου της Γεωργ. Πολυμέρου νέα εἰσφορά	3000	Ὁ Ἐπιθεωρητὴς Στοιχ. Ἐκπαίδευσως ἀπὸ Σιάτιστα κ. Θεόφ. Λαμπριδῆς γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Πᾶνος Μελάς εἰς μνήμην τοῦ Θεοδώρου Ραυτοπούλου	2000	Ὁ τακτικὸς τῆς Ἑταιρείας χορηγὸς κ. Λέων Μελάς εἰς μνήμην	2000
Ἡ κυρία Ἐλένη Καζαμία νέα εἰσφορά εἰς μνήμην τοῦ καλοῦ ἀγαθοῦ Θωμᾶ Καζαμία Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑταιρείας	5000	Ἡ κυρία Κική Καλαμίτση γιὰ ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	1000
Ὁ κ. Χρ. Δαρίτσης γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ Δις Κατερ. Καλαμίτση Λαογράφος ἐπίσης	1000
Ἡ κυρία Κ. Πολυχρονιοπούλου ὁμοίως	500	Ὁ Ἐπίτιμος Εἰσαγγελεὺς Ἐφετῶν κ. Χρ. Ἀρχιμανδρίτης ἐπίσης	1000
Ὁ κ. Ἰ. Κασσιῶς ὁμοίως	500	Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανῆς καὶ Κορίνθου, κ. Σεβαστιανὸς φέρνοντάς μας σὲ κρίσιν συνειδήσεως, γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Κώστας Τέκτων ἀπὸ Ἰωάννινα νέα εἰσφορά του μετὰ εὐχῆς γιὰ τὴν προκοπὴν τῆς Ἑταιρείας	2000	Ὁ κ. Μιλτ. Μούτσης τ. Γραμμ. τῆς Πρεσβείας μας στὴ Ρώμην γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	2000
Ἡ Γλύπτρια κυρία Εἰρήνη Χαριάτη - Πραμαντιώτη γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας	5000	Ὁ κ. Λέων Μελάς, ὁ χορηγὸς τῆς Ἑταιρείας ἐπίσης εἰς μνήμην Θάνου Ἰατροῦ	2000
Ἡ Δις Βούλα Κόντη Φιλολόγος ἀπὸ Λακωνία ὁμοίως	2000		
Ὁ Γιατρὸς κ. Ἰ. Τζόγιας καὶ ἡ κυρία Εὐγεν. Σόμπολα	5000+		
	5000		
	10.000		

Δύο βραβεία σ' ένα χρόνο

Δέν είναι τυχαίο.
'Η κορυφαία ποιότης τών
προϊόντων MISKO ήταν
τό θεμέλιο πάνω στό
όποιο ιδρακώθηκε
ή σοβαρή εξαγωγική της
προσπάθεια, που
καλύπτει 20 χώρες.

Μετά τόν ΧΡΥΣΟ ΕΡΜΗ
1979 (Οκτώβριος),
ή MISKO κερδισε καί
ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 (Μάρτιος).

Τό ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 είναι ή
50η δάκρυα που
άπονέμεται
μέχρι σήμερα στην

MISKO

